

SYSTÉMOVÁ PODPORA
INKLUZIVNÍHO
VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

www.inkluze.upol.cz
CZ.1.7./1.2.00/43.0003

Výstup projektu

„Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR“

Asistent pedagoga u žáků se zdravotním postižením

POSTOJE, HODNOCENÍ, ČINNOSTI

zpráva z výzkumu

© kolektiv autorů,

Univerzita Palackého v Olomouci,

2015

Obsah

Úvod.....	3
1 Kvantitativní rámec působení asistentů pedagoga v českém školství	5
2 Projekt systémová podpora inkluzivního vzdělávání a oblast asistenta pedagoga	7
3 Metodika výzkumu.....	11
3.1 Cíle výzkumu a jeho záměr	11
3.2 Soubor a metodika	11
4 Výsledky.....	14
4.1 Popis sociodemografických charakteristik zkoumaného souboru.....	14
4.1.1 Zastoupení krajů ČR.....	15
4.1.2 Délka praxe AP	16
4.1.3 Pozice AP u žáků dle jejich druhu postižení	17
4.1.4 Místo výkonu funkce AP	20
4.1.5 Velikost školy (dle počtu žáků), na které AP působí.....	22
4.1.6 Příbuzenský vztah mezi AP a žákem/žáky	23
4.2 Profesní vzdělávání pracovně právní vztahy a finanční podmínky výkonu funkce AP	24
4.2.1 Vzdělání AP	24
4.2.2 Absolvování kvalifikačního kurzu pro AP.....	25
5 Komparace výsledků mezi AP pracujících se žáky se zdravotním postižením či zdravotním znevýhodněním a AP pracujících se žáky se sociálním znevýhodněním.....	42
5.1 Délka praxe AP.....	45
5.2 Místo výkonu práce AP.....	46
5.3 Nejvyšší dosažené vzdělání AP.....	46
5.4 Absolvování kvalifikačního kurzu	47
5.5 Typ stávajícího pracovního úvazku AP	48
5.5.1 Vlastní volba částečného pracovního úvazku	49
5.5.2 Další úvazek AP na škole, kde nyní v pozici AP působí	50
5.6 Délka trvání stávajícího pracovního úvazku AP	50

5.7 Finanční ohodnocení AP	51
5.7.1 Vnímání finančního ohodnocení	52
5.8 Zájem AP pokračovat na stávající pozici také v budoucnu	53
5.9 Metodická podpora AP	53
5.10 Evaluace interpersonálních vztahů	54
6 Náplň práce asistentů pedagoga	55
6.1 Struktura činností – náplň práce AP u žáků se SVP	56
6.2 Asistent pedagoga u žáků se ZP a činnost pomoci při pohybu, sebeobsluze a úkony zdravotní a zdravotně sociální povahy.....	58
6.2.1 Úkony pomoci při pohybu	59
6.2.3 Činnosti asistenta pedagoga – pomoc při úkonech zdravotní povahy.....	66
7. Doporučení pro praxi	72
ZÁVĚR.....	75
Příloha	77

Úvod

Mezi nejmladší pedagogické profese patří asistent pedagoga. Jeho působení na českých školách je spjato se vzděláváním dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením (dále i jen žáků), a v posledních letech i žáků se sociálním znevýhodněním.

Hovoříme-li o nedlouhé době, de facto se již jedná o více než 20 let od doby, kdy se první asistenti pedagoga objevili ve školách. (tehdy zpravidla mladí muži v rámci tzv. náhradní civilní (vojenské) služby). Postupně byli doplňováni dalšími pracovníky, využíváno bylo dotačních programů úřadů práce, financí nestátních neziskových organizací, či později projektů (např.) Evropského sociálního fondu v ČR.

Důvodem byl kontinuálně se zvyšující počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v hlavním vzdělávacím proudu (tzv. běžné školy). Stejně tak ovšem asistent pedagoga začal působit i na školách speciálních, zejména ve třídách pro žáky s těžkými či kombinovanými formami postižení. (v tomto případě vyhláška MŠMT od r. 1997 umožnila v takové třídě působení dvou pedagogických pracovníků).

K další změně došlo přijetím „nového“ školského zákona 561/2004 Sb. A zejména de iure zakotvení této pozice do znění základní právní normy pro regionální školství. Díkce odst. 9 § 16 tohoto zákona *„Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy může ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení“* „odstartovala“ kontinuální nárůst pracovníků v této pedagogické profesi, který od roku 2005 do současnosti činí cca 1000 ročně. Velmi často se jedná o působení na zkrácený pracovní úvazek.

Z výše uvedeného je patrné, že o práci asistentů pedagoga hovoříme v ČR cca 20 let, posledních deset let se jedná o pozici, kterou definuje i školský zákon (potažmo zákon o pedagogických pracovnících 563/2004 Sb.).

Za uvedené období bylo publikováno jen velmi málo šetření, zabývajících se podmínkami působení těchto pracovníků, hodnocením jejich „spokojenosti“ v profesi, měřením podpory, kterou dostávají apod.

Vzhledem k výše uvedenému byl v rámci projektu „Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR“ připraven rozsáhlý výzkum měření podmínek, postojů a hodnocení asistentů pedagoga u nás. Komentované výsledky tohoto výzkumu (proběhlo na jaře 2015) jsou předmětem této výzkumné zprávy.

V Olomouci, červen 2015

Kolektiv autorů

1 Kvantitativní rámec působení asistentů pedagoga v českém školství

V předchozím úvodu k materiálu krátce zmiňujeme období „vzniku“ působení pracovníků v pozici asistenta pedagoga u nás.

V současnosti, v roce 2015 je v České republice (dále jen „ČR“) aktuální diskuse o podobách působení asistentů pedagoga (dále „AP“) ve vzdělávací soustavě. Personální, organizační, právní, finanční, ale nemenší měrou i didaktické a metodické aspekty výkonu této profese jsou součástí veřejné diskuse. Důvodem je jak kvantitativní stránka jejich působení, tak kvalitativní (ne)dostatky, které tuto profesi po cca deseti letech její *de iure* existence vystávají. V ČR je dnes ve školách více než 8 tisíc AP. Formálně byla tato pozice ustavena od roku 2005 školským zákonem (zákon 561/2005 Sb.). Do roku 2005 na školách AP působili – ale nesystémově, většinou v pozici „skryté“ pod jinou pozicí (vychovatel, pracovník v rámci tzv. civilní služby - náhrada za vojenskou službu atd.). Za deset let působení AP byl prokázán jejich zásadní význam pro vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen „žáci se SVP“). Na straně druhé dosavadní zkušenosti ukazují na řadu problémů, kterým tato profese čelí. Některé z nich mají společný základ i dopady na celém území ČR (např. neexistence jednotných pravidel pro ustavení AP, neexistence systému metodického vedení a obecně přijímaných standardů činnosti AP. Jiné se týkají příslušného regionu či školy (financování a dostupnost AP). Řada z nich se však objevuje i v dalších zemích (srov. Ross, Dunphy, 2007). Nejednotnost činností AP a rozdíly v jejich přípravě (a získaných kompetencích) však nejvíce dopadají na primární uživatele jejich služeb – tedy žáky ve třídách, v nichž asistent působí (Uzlová, 2010).

V březnu 2015 byla Parlamentem ČR přijata novela školského zákona (zákon 82/2015 Sb.), která stanoví, že od září 2016 bude AP jedním z podpůrných opatření, která jsou poskytována žákům: *„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením“.*

A znění zákona dále stanoví, že vzdělání s „využitím asistenta pedagoga“ (§16 odst. 2 písm. g) je podpůrným opatřením – tj. platí pro ně bezesbytku ustanovení výše uvedeného odst. 1 cit. paragrafu novely.

Je nepochybné, že tato právní úprava bude znamenat zásadní proměnu, a svého druhu i problém pro vzdělávací soustavu. Nepochybně nadále významně vzroste tlak odborné i rodičovské veřejnosti na zvýšení počtu AP. A to vysoce nad rámec současného počtu těchto pracovníků, který je uveden v Tab. 1.

Tab. 1 Distribuce počtu AP v mateřských, základních a středních školách ČR

Rok	Fyzické osoby		Přepočet na plné úvazky	
2005	1588		1156,4	
2006	2132		1559,9	
2007	2923		2098,9	
2008	3450		2415,4	
2009	4044		2772,3	
2010	4751		3145,6	
2011	5386		3483,1	
2012	6576		4276,5	
	AP pro děti /žáky se ZP	AP pro děti /žáky se SZN	ZP – přepočet na plné úvazky	SZN - přepočet na plné úvazky
	5966	610	3797,1	479,4
2013	7445		4770,4	
	6863	582	4325,6	444,8
2014	8873		5744,8	
	8155	718	5201,2	543,6

Je proto nezbytné výzkumně zjistit rozhodující otázky organizačního, kompetenčního, metodického i vztahového rámce působení této profese na školách ČR. První a úvodní část z rozsáhlého výzkumného šetření uvádíme v tomto příspěvku.

2 Projekt systémová podpora inkluzivního vzdělávání a oblast asistenta pedagoga

Dále předložená zpráva z výzkumu s komentáři základních parametrů postojů, názorů a hodnocení asistentů pedagoga je jednou z mnoha dílčích aktivit projektu „Systémová podpora inkluzivního vzdělávání“. Řada aktivit byla zaměřena specificky na oblast působení AP v českém školství.

Jednalo se provázaný sled aktivit a činností, které přinesly řadu výstupů:

A. Standard práce asistenta pedagoga

Standard práce asistenta pedagoga řeší základní otázky existence této profesní skupiny pedagogických pracovníků. Stanoví základní cíle a zásady jeho působení v českých školách. Popisuje potřebný organizační a legislativně správní rámec jeho vzdělávání (získávání kvalifikace) a navrhuje potřebný rámec dalšího vzdělávání AP. Podrobně řeší organizačně správní aspekty ustavení této profesní pozice ve školách, základní normativní pravidla výkonu jeho činnosti (zejména pracovněprávního charakteru). Dále Standard stanoví zásadní předpoklady pro kvalitní výkon pozice AP. Mezi nimi kvalifikační, osobnostní předpoklady a zejména kompetence a dovednosti, které jsou nezbytným předpokladem pro možnost hodnocení (kvality) výkonu jeho činnosti.

Text je členěný do šesti kapitol: 1) Úvod; 2) Systémové vymezení pozice asistenta pedagoga v českém školství; 3) Systémové aspekty pozice asistenta pedagoga; 4) Osobnost a kompetence asistenta pedagoga; 5) Hodnocení, metodické vedení, supervize a zvyšování kvality práce asistenta pedagoga a 6) Závěr. Jednotlivé kapitoly jsou dále členěny do podkapitol provázejících čtenáře těmito tématy: Historie vzniku pozice asistenta pedagoga, asistent pedagoga v současném školství, základní činnosti asistenta pedagoga při podpoře žáků, pracovní náplň a kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga, zřízení funkce asistenta pedagoga, osobnostní předpoklady a klíčové kompetence asistenta pedagoga. Standard práce se zároveň věnuje vztahovým aspektům této profese, tj. roli asistenta ve školním prostředí, týmové spolupráci, spolupráci s učitelem, rodinou žáka se SVP, spolupráci s žákem se SVP, spolupráci s ostatními žáky a spolupráci s poradenskými zařízeními. V neposlední řadě se text věnuje i konzultační a mentorské podpoře a supervizi.

Text je doplněn tabulkami, přehledovými schémata a infografikou poukazující na: důležité informace, popis stávajícího stavu, popis ideálního stavu, část textu důležitého především pro ředitele nebo AP atp.

B. Síť metodického vedení asistentů pedagoga

Ve školním roce 2014/2015 byla vytvořena a pilotně ověřena síť metodického vedení asistentů pedagoga ve 4 krajích ČR (Ústecký, Středočeský, Olomoucký a Moravskoslezský). V každém z krajů působili dva metodici: jeden metodicky vedl 10 AP pracujících ve třídách s žáky se sociálním znevýhodněním, druhý AP pracující ve třídách s žáky se zdravotním postižením či znevýhodněním. Každý metodik pro desetičlennou skupinu AP: 1/ poskytoval individuální konzultace v místě působení AP, 2/ vedl skupinová setkání AP, cca 1x za 2 měsíce, 3/ zpracovával témata AP v rámci diskuzního portálu. Další techniky metodického vedení vycházely ze zaměření, místa působení a zkušeností metodiků. Pro ověřovací skupiny AP bylo na webových stránkách projektu k dispozici 8 samostatných diskuzních sekcí v rámci intranetu pro AP.

Prvním výstupem projektové aktivity je **analýza získaných zkušeností z pilotního ověření systému metodického vedení AP**. Byl zvolen smíšený design analýzy s převahou kvalitativních přístupů. Jednotlivé části analýzy tvoří výstupy a závěry z ohniskových skupin jako evaluačního nástroje, z dílčích evaluačních šetření realizovaných formou dotazníků; z kvalitativních rozhovorů s vedoucími pracovníky škol, školních poradenských zařízení, se zástupci obcí (OSPOD) a krajských úřadů. V rámci kvantitativní části byla zpracována frekvenční analýza tematických oblastí, které se jeví v oblasti působení AP v českém školství nejvíce problematické. Druhá sledovaná oblast byla forma práce metodika s tématem AP. Validita šetření byla zajištěna triangulací datových zdrojů, metod sběru i zpracování dat. Z analýzy jednoznačně vyplynulo, že metodické vedení poskytované v rámci projektové aktivity bylo pro práci AP významným přínosem. Toto zjištění podporují data z evaluace všech respondentů zapojených do ověřování sítě metodického vedení. Součástí analýzy bylo i vyhodnocení různých modelů metodického vedení.

Na základě zjištění v analýze byl vytvořen druhý výstup projektové aktivity **návrh vhodného modelu metodického vedení AP** pro systémové zavádění na celostátní úrovni. Při tvorbě

návrhu byly dalším podstatným zdrojem informací výstupy z pracovních skupin expertů, workshopů a diskuzí pořádaných konferencí. Ukázalo se, že v rámci hledání ideálního modelu je důležité tyto skutečnosti účinně propojit. „Ideální“ varianta popisuje metodické vedení v několika úrovních. Model zahrnuje 3 nové pracovní pozice, přičemž metodik pracující na úrovni školského poradenského zařízení je klíčovou osobou. Navrhovaná výše úvazků a počet pracovníků v kraji vychází z pilotního ověřování metodického vedení. Součástí je též návrh financování metodického vedení AP.

C. Návrh modelu vzdělávání asistenta pedagoga

V rámci projektu byl vytvořen trojstupňový model vzdělávání asistentů pedagoga. V prvním stupni jde o nově definovaný obsah základního studijního programu k získání kvalifikace asistenta pedagoga. Ve druhém stupni pak o specializační kurz DVPP zaměřený na problematiku práce asistenta pedagoga se skupinou žáků se zdravotním postižením a znevýhodněním a druhá skupina se zaměřením na práci AP u žáků se sociálním znevýhodněním. Konečně třetí úrovní vzdělávacího modelu jsou dílčí kurzy zaměřené na zvýšení odborných kompetencí asistentů pedagoga ve vybraných oblastech. Uvedené vzdělávací portfolio je připraveno podle pravidel stávajícího akreditačního řízení MŠMT. Všechny programy a kurzy byly v průběhu projektu ověřeny a vzdělávání absolvovalo několik desítek asistentů pedagoga. Pro všechny programy a kurzy jsou připraveny akreditační materiály a studijní texty a prezentace lektorů.

D. Návrh financování asistenta pedagoga

V rámci aktivit projektu byla uskutečněna série odborných šetření a expertiz, která poskytla informace o současném modelu (a nákladovosti) financování asistenta pedagoga. K tomu byl dále zpracován samostatný návrh modelu financování AP zohledňující varianty jeho působení ve školách ČR.

E. Metodiky práce asistenta pedagoga

V rámci přípravy vzdělávacího systému na implementaci opatření vyvolaných přijetím novely školského zákona 82/2015 Sb. – podpůrná opatření vypracovalo několik desítek odborníků Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory z důvodů znevýhodnění: mentálního, tělesného, zrakového, sluchového, poruchy autistického spektra, narušení komunikační schopnosti a znevýhodnění sociálního. K těmto základním manuálům

metodické podpory učitelů (zejména) běžných škol byla vypracována série doprovodných metodik práce asistenta pedagoga při poskytování podpůrných opatření výše uvedeným skupinám žáků. Jedná se tak o 6 základních metodik pro práci asistentů pedagoga u žáků s potřebou podpory ze zdravotních důvodů a 4 metodiky pro práci asistenta pedagoga u žáků s potřebou podpory z ostatních důvodů (tzv. sociokulturní znevýhodnění).

Vedle základních 10 metodik je připraveno dalších 22 dílčích metodik práce AP pro působení ve vybraných situacích (vztahy ve třídě, zaměření na vybranou pedagogickou oblast ad.).

Dále uvedené výsledky výzkumu potvrdily opodstatněnost a potřebu změn, které jsou popsány či navrženy v předchozích výstupech projektu.

3 Metodika výzkumu

3.1 Cíle výzkumu a jeho záměr

Cílem výzkumu bylo zjistit, analyzovat a následně deskribovat vybrané aspekty výkonu funkce (výkonu činností) asistenta pedagoga, který nyní pracuje u žáka / žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na školách v ČR.

Mezi hlavní oblasti, které celý výzkum zjišťoval, analyzoval a popisoval, patřily tyto:

- 1) identifikovat a popsat základní socio-demografické charakteristiky zkoumaného souboru (asistenti pedagoga vykonávající funkci na území České republiky), a to s akceptací diferenciací na zkoumané soubory sekundární (členění dle cílové skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – viz dále);
- 2) pracovně-právní vztahy výkonu pozice asistenta pedagoga v podmínkách České republiky;
- 3) rozložení obsahové náplně/struktury činností, které v současných podmínkách v České republice asistenti pedagoga běžně vykonávají;
- 4) vztahové aspekty výkonu funkce asistenta pedagoga – koordinace činností, spolupráce s ostatními subjekty školy a také profesionály a odborníky z praxe

3.2 Soubor a metodika

Pro získání potřebných dat pro následné zpracování a vyhodnocení bylo využito kvantitativního přístupu. Data a informace byly získány dotazníkem. Ten byl sestaven výzkumným týmem, a pro očekávaný vysoký počet respondentů, tj. asistentů pedagoga, byl rozeslán elektronicky (s pomocí odkazu, s jehož pomocí byl dotazník k on-line dispozici pro vyplnění). Dotazník sestával – pro přehlednost a zpracovávání výsledků – několik sad. Ty byly vytvořeny seskupením položek podobného zaměření – v dotazníku tak byly vymezeny tematické oblasti.

Východiskem pro tvorbu položek v několika oblastech dotazníku byla vyhláška 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů. V této je pozice asistenta pedagoga vymezena v §7 (hlavní činnosti AP, žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga). Druhým legislativním dokumentem byl zákon 561/2004 Sb., o předškolním,

základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zde je funkce asistenta vymezena v §16 (možnost zřízení funkce asistenta pedagoga a její náležitosti). Současně si je řešitelský tým vědom faktu, že asistenti pedagoga v praxi vykonávají také činnosti, ke kterým nemají potřebné kompetence. Z tohoto důvodu bylo dílčí součástí také identifikovat tyto úkony, jejich frekvenci a obsah činností (pracovně pojmenováno jako „úkony ošetrovatelského charakteru“).

Všechny položky vzešly na podklady analýzy legislativy, názorů kolegů a profesionálů (speciální pedagog, metodik prevence, metodolog) tak, aby skutečně byly položky vymezeny věcně, správně a zjišťovaly pouze to, co bylo záměrem výzkumného týmu. V samotném sestaveném dotazníku byly položky uzavřené (nabízející pouze předem nabídnutou možnost odpovědi), položky polouzavřené (nabízejí částečnou možnost volnější odpovědi) a také položky zcela volné. K tomu, abychom správně odhadli současný postoj nebo názor asistenta pedagoga, který dotazník vyplňuje, byly užity také škály. Na této asistent pedagoga měl možnost označit tu intenzitu jeho názoru / postoje, která nejvíce odpovídá jeho aktuálnímu rozpoložení (např. „1 = naprosto nesouhlasím/velmi špatný; 10 = naprosto souhlasím/velmi dobrý“). Tam, kde to bylo zapotřebí směrem k jednotně myšlené otázce, byly umístěny také nápovědy (např. přesné vymezení toho, co výzkumný tým míní označením „občas poskytují“).

Finálně připravený, odsouhlasený dotazník byl distribuován prostřednictvím kooperujících pracovníků Krajských úřadů ČR (odborníky školství). Tato distribuce a sběr dat probíhaly v rozmezí ledna až února 2015. K tomu, aby byly položky zjištěny od konkrétních asistentů pedagoga, bylo nezbytné do dotazníku umístit také sociodemografické údaje. Těmi bylo zjišťováno pohlaví; věk; vzdělání; délka výkonu praxe na pozici asistenta pedagoga; případný příbuzenský vztah asistenta pedagoga se žákem; typ znevýhodnění žáka; velikost školy, kde aktuálně asistent pedagoga pracuje; případné absolvování kvalifikačního kurzu pro asistenty pedagoga; místo výkonu práce; mzdové podmínky a zařazení asistenta pedagoga a další).

Samotnými oblastmi byly:

- 1) identifikační položky – těmi byla zjišťována cílová skupina žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, u kterých je výkon pozice asistenta pedagoga prováděn;
- 2) pracovně-právní vztahy;

- 3) náplň práce (obsah vykonávaných činností) asistentů pedagoga: oblasti „dopomoc při sebeobslužných činnostech“; „do/pomoc při pohybu“; „úkony ošetrovateľského rázu“; „práce se žáky se sociálním znevýhodněním a jejich rodinami“; dále pak také rozložení pracovní doby – identifikace rozsahu přímé pedagogické práce se žákem se SVP a práce nepřímé;
- 4) profesní vzdělávání a metodická podpora.

Celkem byly v dotazníku 32 položky. Celkový počet respondentů, tj. asistentů pedagoga, kteří dotazník vyplnili, byl 1732 osob. Jednalo se asistenty pedagoga, kterým byl dotazník (odkaz) předán – osloveny byly všechny školy v České republice, na kterých je funkce asistenta pedagoga zřízena. Dotazník zjišťoval informace anonymně, věk respondentů ani region, ve kterém se nachází škola, kde jako AP aktuálně působí, nebyly a priori předem vymezovány.

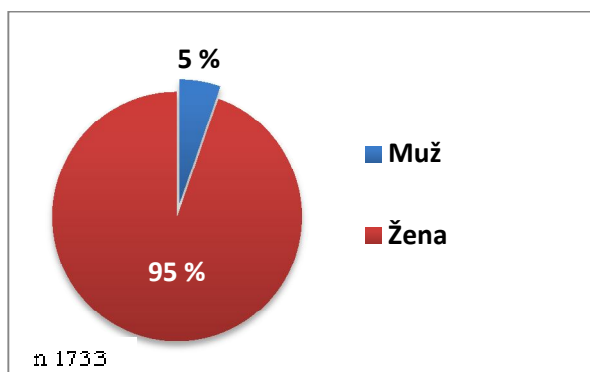
Analýza informace z obdržených dotazníků byla zahájena nejprve kontrolou úplnosti dat. Následně se z nich výpočty zjistily absolutní a relativní četnosti a další ukazatelé. Vzhled k požadavku zjišťovat také vztahy mezi odpovědi (zdali nějaká činnost ve výsledku souvisí s jinou; Zdali je postoj zapříčiněn konkrétní oblastí apod.), bylo využito pro tuto činnost statistických programů (SPSS a STATISTICA). Zde bylo pracováno s vybranými korelačními koeficienty. Statistické testování probíhalo na hladině významnosti 5 %. Průměrný věk všech respondentů činil 38,52 let (rozpětí min. 19 a max. 78 let).

Asistenti pedagoga byli rozčleněni do tří dílčích skupin. Jednalo se o skupinu asistentů pedagoga pracujících se žáky se zdravotním postižením / zdravotním znevýhodněním; o skupinu asistentů pedagoga pracujících se žáky se sociálním znevýhodněním; a v neposlední řadě o skupinu asistentů, kteří nepracovali pouze s jednou cílovou skupinou žáků (nejméně zastoupení asistenti pedagoga).

4 Výsledky

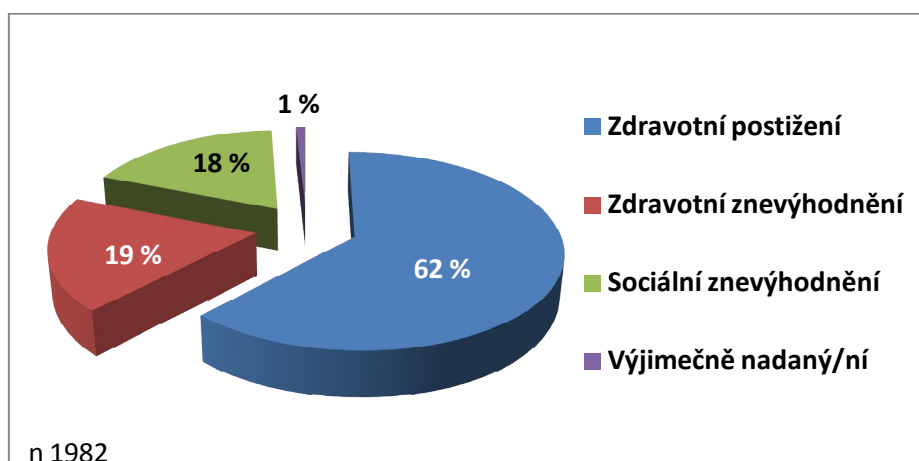
4.1 Popis sociodemografických charakteristik zkoumaného souboru

Výzkumu se zúčastnilo celkem 1733 účastníků (pozice asistent pedagoga – dále jen „AP“) ve věkovém průměru 39 let. Převážnou většinu (95 %) AP tvořily ženy, muži byli zastoupeni v 5 %. Distribuci AP dle pohlaví ilustruje níže uvedený Graf 1.

Graf 1 AP dle pohlaví

Výzkum byl zaměřen na vybrané aspekty práce na pozici asistent pedagoga v českých školách. Do dotazníkového šetření byli zahrnuti jak asistenti pedagoga žáků se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním, tak i se sociálním znevýhodněním. Zastoupení jednotlivých kategorií sumarizuje Graf 2.

Graf 2 Výkon pozice AP dle statutu speciálních vzdělávacích potřeb žáků

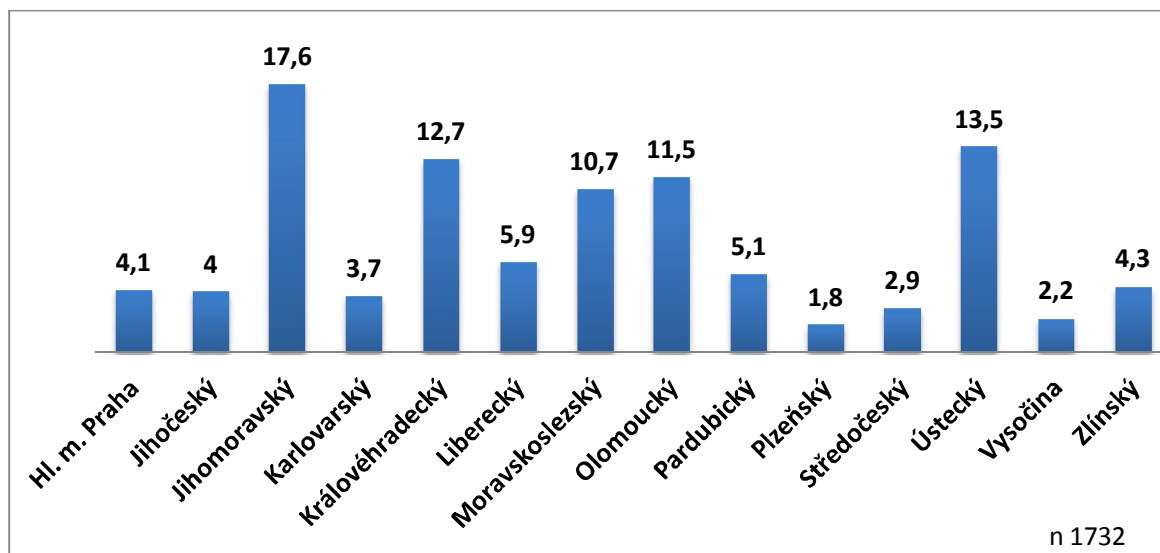
Z grafu vyplývá, že v nejvyšší míře (tj. 62 % z celkového počtu 1982 odpovědí) poskytují AP péči dětem a žákům se zdravotním postižením. V případě zdravotního znevýhodnění a sociálního znevýhodnění byl poměr přibližně shodný. U žáků se zdravotním znevýhodněním je to 19 % AP, a u žáků se sociálním znevýhodněním (dále jen „SZN“) je to 18 %. U této otázky mohli respondenti volit působení u více žáků (s různým druhem znevýhodnění), proto je celkový počet odpovědí vyšší než celkový počet respondentů (těch bylo 1733).

V daném případě uvedlo 19% respondentů, že poskytují péči (pracují u) žáků se zdravotním postižením. V souladu se znalostí praxe v daném směru vyjadřujeme přesvědčení, že se v řadě případů jednalo o práci se žáky se zdravotním postižením. Kategorie zdravotní znevýhodnění je sice jako pojem definována ve školském zákoně (§ 16), ovšem v praxi není podpora těchto žáků dále rozvedena – ani legislativně (tj. vyhláška 73/2005 Sb. či 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů) ani systémově. Z dostupných výzkumů, které řešitelský tým provedl v minulosti, vyplývá, že AP u žáků se ZZN je skutečně přidělován pouze v mimořádných případech. Autoři proto soudí, že v řadě případů, které však není možno přesně stanovit, se jednalo o AP u žáků se zdravotním postižením. Jedná se o neznalost „formálního vyjádření znevýhodnění“ daného žáka ze strany daného APOD.

Pro účely dalšího třídění budeme proto skupinu AP u žáků se ZP i ZZN považovat za skupinu společnou – u žáků se zdravotním omezením. Poslední skupinou využívající služeb asistenta pedagoga jsou děti a žáci s výjimečným nadáním. Procento asistentů pedagoga u této skupiny je v porovnání s ostatním insignifikantní -1%.

4.1.1 Zastoupení krajů ČR

V rámci sociodemografických údajů byla zjišťována i četnost AP ve výzkumu v jednotlivých krajích České republiky. Následující graf (Graf 3) poskytuje obraz distribuce četností AP dle krajů.

Graf 3 Počty AP dle krajů ČR

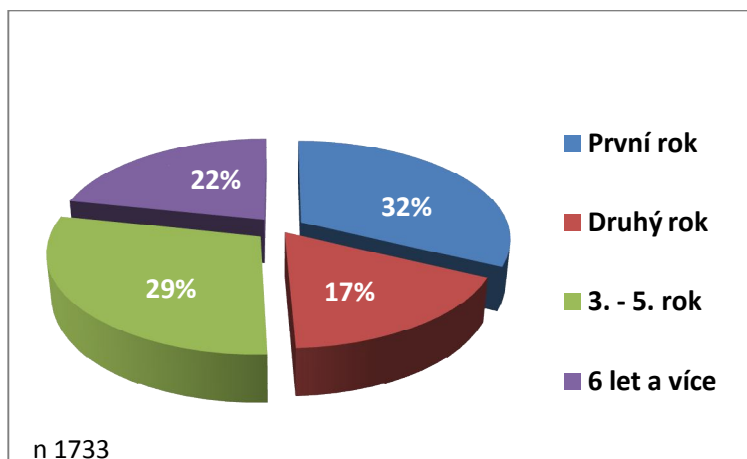
Zastoupení četností AP v jednotlivých krajích vykazuje značné disproporce, a to např. od necelých 2 % v Ústeckém kraji až po cca 18 % v Jihomoravském kraji.

Důvodů pro naměřené rozdíly je několik:

- a) naprostá dobrovolnost účasti ve výzkumu;
- b) míra participace příslušného krajského úřadu – odboru školství na šíření informace o výzkumu;
- c) zásadní podmínkou je velikost krajů – nikoliv teritoriálním smyslu, ale co do celkového počtu žáků a také žáků se ZP, ZZN a SZN;
- d) kritéria školských poradenských zařízení (dále jen „ŠPZ“) jednotlivých krajů ČR pro „přidělování“ AP (zde jsou úzce související témata zřizovatelů speciálně pedagogických center („SPC“), jednotných celorepublikových metodik práce ŠPZ pro přidělování AP atd.);
- e) míra zastoupení ŠPZ a jejich služeb v jednotlivých krajích.

4.1.2 Délka praxe AP

Další bod výzkumu zjišťoval délku praxe AP. Nejvíce AP (32 %) uvedlo, že jako AP pracuje prvním rokem. Celkem 17 % dále pracuje druhým rokem, 29 % AP vykonává funkci déle než 3 roky (3 – 5 let), zatímco 6 let a více ve funkci AP pracuje 22 % dotázaných. Délku praxe u zkoumaného souboru AP sumarizuje níže uvedený graf (Graf 4).

Graf 4 Distribuce délky praxe AP

Přestože je žádoucí, aby AP měl dlouhodobou praxi, zjištěné výsledky poukazují spíše na opak.

Mezi základní příčiny zjištěné situace patří:

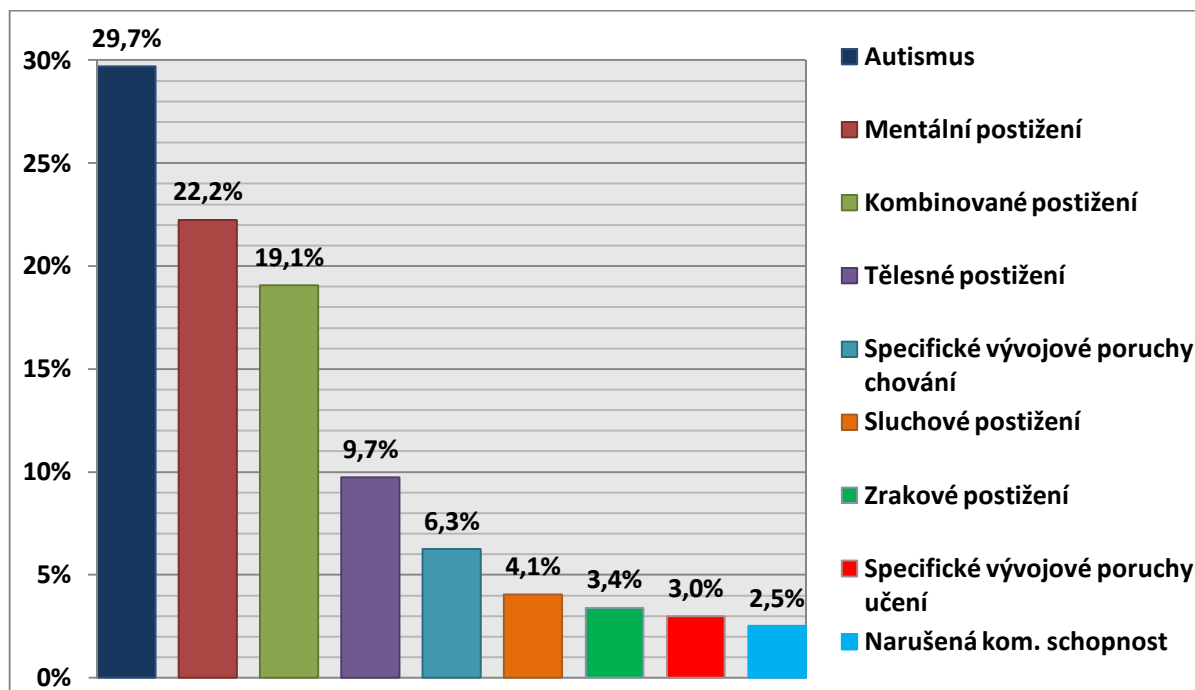
- a) způsob uzavírání pracovních smluv (převážně na dobu určitou – 80 % (viz dále Graf 16), a tudíž instabilita pracovního místa;
- b) častá práce jen na částečný úvazek: 79 % AP uvedlo, že pracuje na zkrácený úvazek, který je navíc stanovován zaměstnavatelem nikoli volbou samotného AP;
- c) „krácení“ pracovní smlouvy (termíny konce pracovní smlouvy u smluv na dobu určitou před začátkem či v průběhu prázdnin);
- d) daný stupeň (výše) finančního ohodnocení vykonávané práce.

Nutno říci, že jde o kombinaci jak vnějších (možnosti zaměstnavatele), tak vnitřních činitelů (motivace, ohodnocení atp.).

4.1.3 Pozice AP u žáků dle jejich druhu postižení

AP, kteří uvedli, že vykonávají činnosti u žáka/žáků se ZP/ZZN, mohli v dotazníku dále specifikovat druh postižení žáka/žáků (např. AP u žáka s tělesným postižením; AP u žáka s mentálním postižením atp.). Tři největší skupiny tvořili AP u žáků s poruchou autistického spektra (29,7 %), dále AP u žáků s mentálním postižením (22, 2 %) a v neposlední řadě AP u žáků s kombinovaným postižením (19,1 %). Poměrně velkou skupinou vzhledem k zastoupení v populaci tvoří rovněž AP u dětí/žáků s tělesným postižením (9,7 %). Více než

5 % tvořili AP u dětí/žáků se specifickými vývojovými poruchami chování (6,3 %). Celkem 4,1 % AP vykonává činnost u dětí/žáků se sluchovým postižením, u dětí/žáků se zrakovým postižením pak působilo 3,4 % AP. Děti/žáci se specifickými vývojovými poruchami učení byli i AP zastoupeni ve 3 % a vady řeči byli u dětí/žáků dotázaných AP zastoupeny u 2,5 %. Distribuci jednotlivých druhů zdravotního postižení dětí/žáků, u kterých byla zřízena funkce AP (respondenti) ilustruje Graf 5.

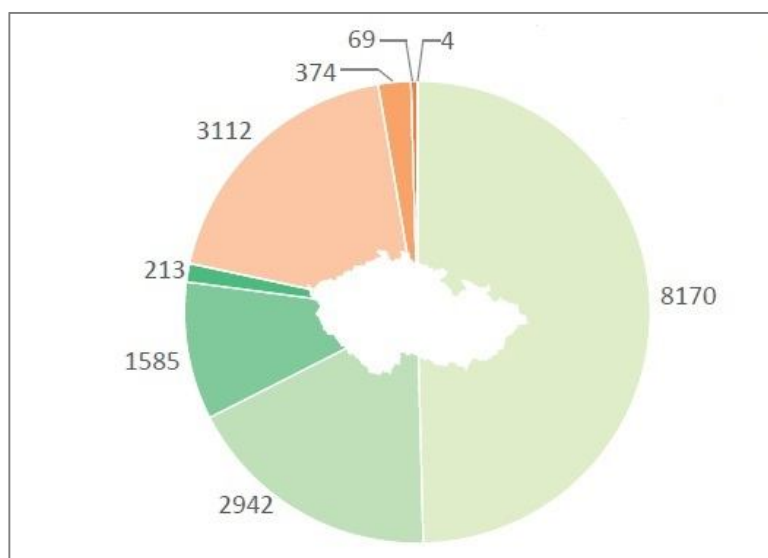

Graf 5 Druh zdravotního postižení žáka/žáků, u kterých AP působí

Dá se předpokládat, že výsledky (zejména u prvních třech typů postižení) jsou do značné míry dány charakterem uvedených postižení a s ním souvisejících potřeb dětí a žáků. Uvedené konstatování je však jen popisem naměřeného stavu. U daného zjištění je však třeba uvést i další jeho dopady. V současné době (šk. rok 2014/2015) působí v českém školství cca 8 100 asistentů pedagoga. První tři skupiny (žáků se zdravotním postižením a znevýhodněním) „spotřebují“ plných cca 70% z nich. Všechny tyto skupiny mají společné to, že u žáků, jimž poskytují služby je přítomno oslabení kognitivního výkonu. Tato skutečnost je v laické veřejnosti méně známa. (v odborné veřejnosti soudíme, že dílčím způsobem ano). Právě laická veřejnost má asistenta pedagoga u dítěte se zdravotním postižením spojeného s působením u „vozičkáře“ či nevidomého. Z hlediska dalšího vývoje (dosud lineárně narůstajícího počtu AP) očekávaného počtu (či nárůstu) počtu AP v českém školství má dané

zjištění rozhodující význam. Podle statistiky počtu žáků se ZP k 1.9.2014 navštěvuje základní školy v ČR 73 053 žáků s přiznaným statusem speciálních vzdělávacích potřeb (dále i jen SVP). Z toho 53 557 navštěvuje běžné základní školy a 19 476 navštěvuje školy speciální.

Pouze u žáků s mentálním postižením platí, že většina z nich je vzdělávána ve školách speciálních. U ostatních druhů zdravotního postižení je většina žáků s daným druhem postižení vzdělávána ve školách (základních) hlavního vzdělávacího proudu.

Obr. 1 Žáci s mentálním postižením v základním vzdělávání

Legenda: zelená barva: speciální školy (světle zelená lehké mentální postižení, tmavší středně těžká mentální retardace, tmavší těžká mentální retardace a tmavě zelená hluboká mentální retardace). Obdobné členění (odstíny červenohnědé barvy) je pro základní školy ne speciální.

Tab. 2 Zastoupení žáků se zdravotním postižením v běžných a speciálních základních školách (bez žáků s mentálním postižením)

Skupina postižení/ Míra postižení/ typ školy	Zrakové		Sluchové		NKS		Tělesné		PAS		SPUCH * *		Komb	
	ZŠ	SŠ	ZŠ	SŠ	ZŠ	SŠ	ZŠ	SŠ	ZŠ	SŠ	ZŠ	SŠ	ZŠ	SŠ
Střední	406	243	471	227	2340	810	x	x	1934	1564	5 222	640	6 768	
Těžké	158	86	241	268	464	572	391	305			270	142		
Hluboké *	22	56	11	119	x	x	762	280			27 280	859		
Celkem	586	385	723	614	2804	1382	1153	585	1934	1564	32 772	1641	6 768	
Celkem ZŠ: 7 200 + 32 772 SPUCH							Celkem SŠ: 4 530 + 1641 SPUCH							

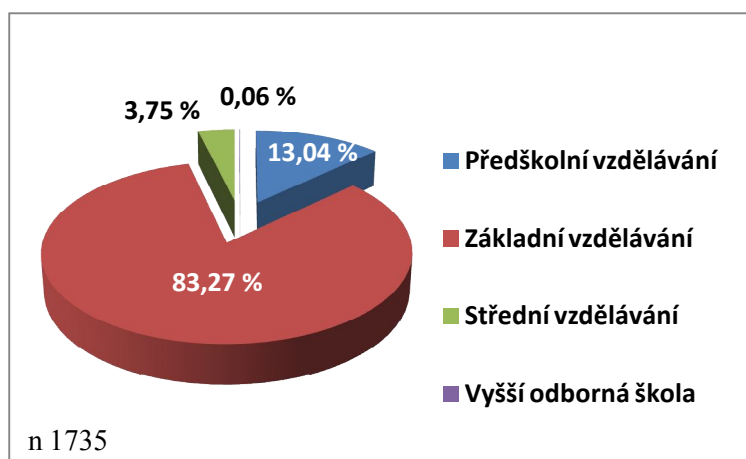
Zdroj: Statistika zahajovacích výkazů ZŠ, MŠMT (uspořádání do tabulky – autor).

* neslyšící, nevidomý

* * první řádek: specifická vývojová porucha chování, druhý řádek: těžká porucha chování, třetí řádek: specifická vývojová porucha učení.

4.1.4 Místo výkonu funkce AP

Součástí položek dotazníku byly také ty, které identifikovaly místo výkonu funkce AP – dle druhu školy, na niž působí. Na prvním místě bylo sledováno rozložení respondentů v předškolním vzdělávání a následných stupních škol. Distribuci míst, na kterých dotázaní AP realizují výkon funkce, předkládá níže uvedený Graf 6.

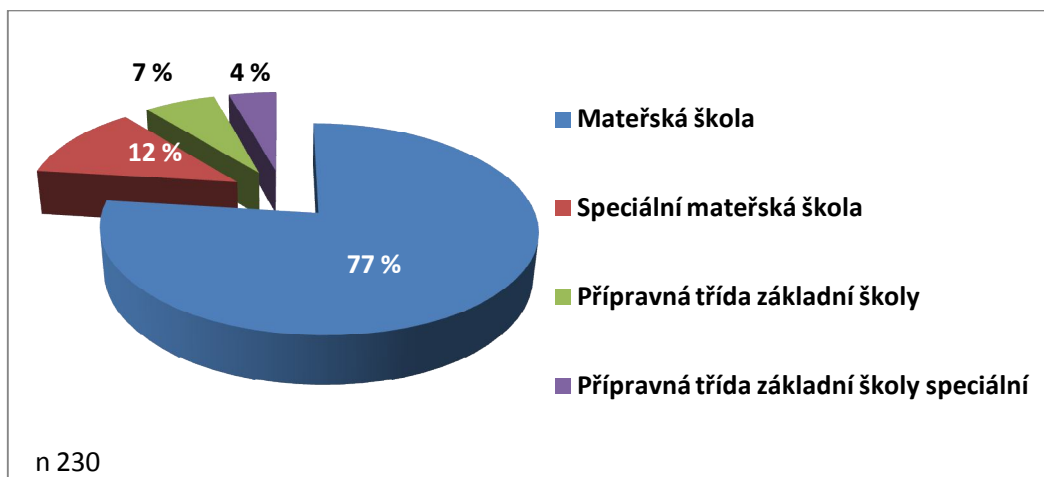

Graf 6 Místo výkonu funkce AP

Nejvíce působí AP v základním vzdělávání (n = 1443; 83 %), druhou největší skupinu tvořili AP v předškolním vzdělávání (n = 226; 13 %), ve středním vzdělávání pracují pouze necelá 4 % (n = 65) z celkových 1735 dotázaných AP. Na vyšší odborné škole pracoval jeden AP (0,06 %). Zde může být výsledek vysvětlen např. skutečností, že na rozdíl od předškolního, středního a vyššího vzdělávání je základní vzdělávání ze zákona povinné. U zbývajících úrovní vzdělávání je výběr a přijetí dítěte nebo žáka více selektivní. Bohužel praxe se nezdá setkávat s tím, že uchazeč má omezené možnosti přijetí, mimo jiné z důvodů:

- horší dostupnosti a vybavení škol, např. specifickými pomůckami apod.;
- nedostatečných zkušeností středních a mateřských škol s integrací žáků se SVP a zabezpečením AP; které mohou být rozhodující při výběru jak mateřské, tak střední a vyšší školy.

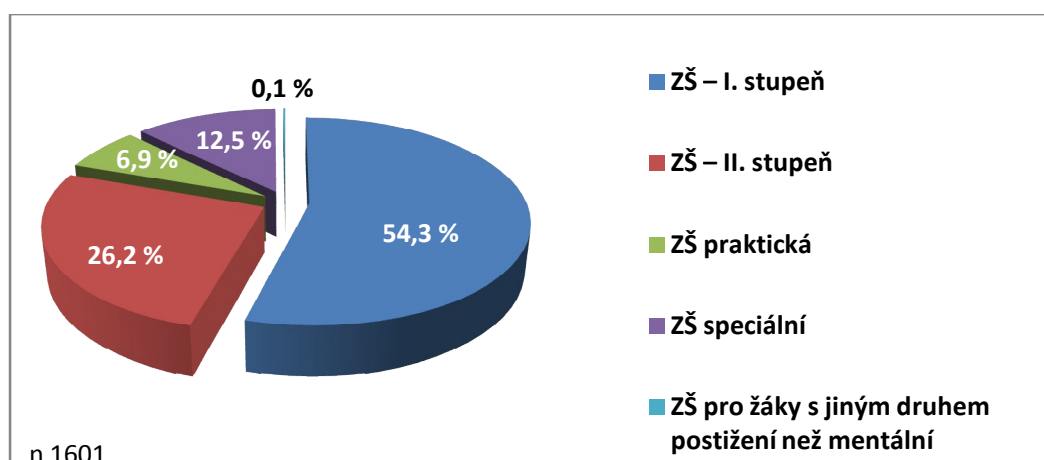
V případě předškolního vzdělávání celkem 77 % AP (z celkových 230 AP) uvedlo, že pracuje v mateřské škole, 12 % AP pracuje ve speciální mateřské škole, 7 % AP pak v přípravné třídě základní školy, a 4 % AP v přípravné třídě základní školy speciální. Distribuci míst výkonu funkce AP v oblasti předškolního vzdělávání ilustruje Graf 7.

Graf 7 Místa výkonu funkce AP – oblast předškolního vzdělávání

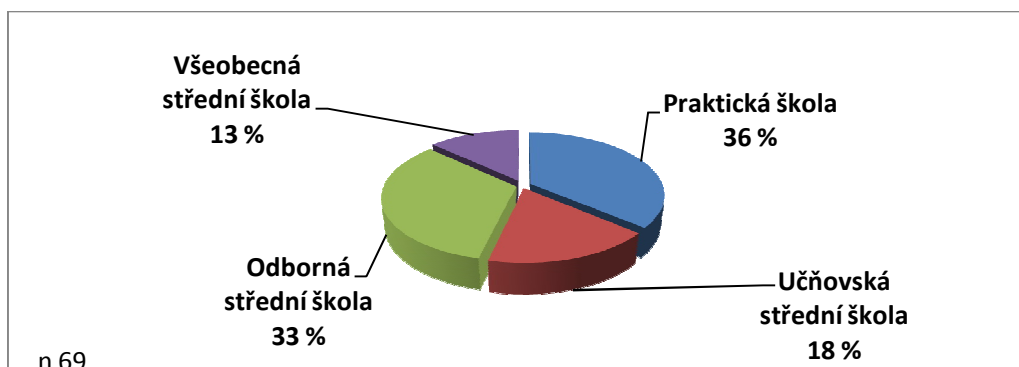
Tyto výsledky mohou do jisté míry být ukazatelem pozitivního přístupu k integraci už v předškolním vzdělávání. Přesto se z celkového počtu dotázaných asistentů jedná o menšinovou skupinu (jen 13 % AP v předškolním vzdělávání z celkového počtu AP).

Podobně jako u předchozí položky, největší procentuální zastoupení AP je na běžných školách (80 %), přičemž více než polovina (54 %) z celkového počtu $n = 1601$ uvádí konkrétně působnost na 1. stupni základní školy. Na druhém stupni základní školy působilo 26 % AP (z $n = 1601$ AP). Naproti tomu ve speciálním školství působilo 20 % dotázaných AP: na základní škole praktické necelých 7 % AP, na základní škole speciální 12,5 % AP. Na základní škole zřízené pro žáky s jiným druhem postižením než mentální, v době sběru dat působili 3 dotázaní AP (0,1 %). Oblast základního vzdělávání jako místa výkonu funkce dotázaných AP sumarizuje níže uvedený Graf 8.

Graf 8 Místa výkonu funkce AP – oblast základního vzdělávání

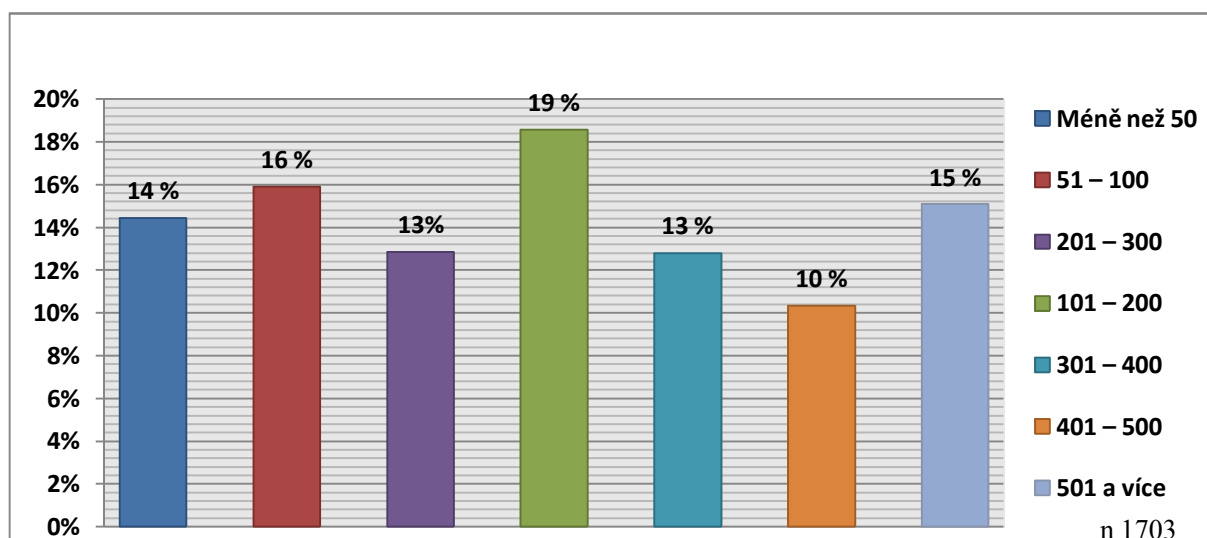
V oblasti středního vzdělávání působilo celkem 69 AP. Nejvíce AP působilo na praktické škole – 36 % (n = 25); druhou nejpočetnější skupinou byli AP působící na odborné střední škole – 33 % (n = 23); na učňovské střední škole je to 18 % (n = 12), a na všeobecné střední škole byli AP zastoupeni ve 13 % (n = 9). Rozložení četností AP dle působení na úrovni středního vzdělávání podává Graf 9.

Graf 9 Místa výkonu funkce AP – oblast základního vzdělávání

4.1.5 Velikost školy (dle počtu žáků), na které AP působí

Rozdíly se pohybují od 10 % do 19 %. Nejvíce (tj. 19%) dotázaných AP pracuje na středně velké škole (tj. s počtem žáků mezi 101 – 200), nejméně (tj. 10 %) dotázaných AP pracuje na větších školách (tj. s počtem 104 – 500 žáků). Distribuce dotázaných AP podle velikosti školy, na které působí, je uvedena v Grafu 10.

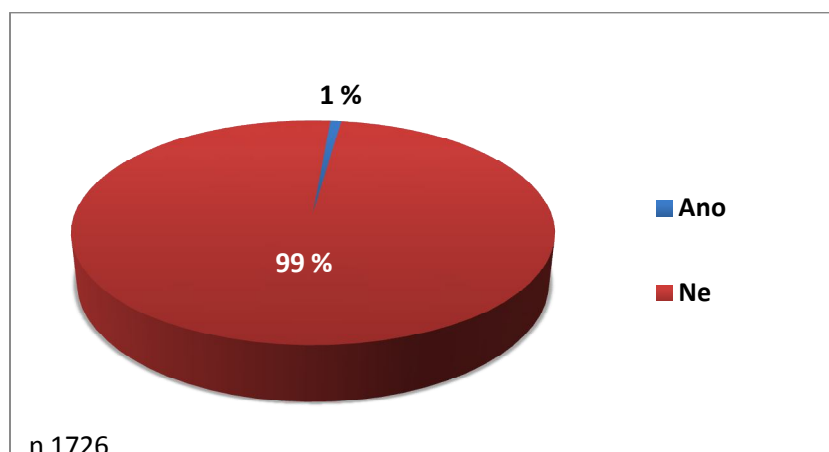

Graf 10 Distribuce dotázaných AP podle velikosti školy, na které působí

Uvedené zjištění „rozložení“ AP na jednotlivých školách z hlediska jejich velikosti je významné pro úvahy o působení tzv. „sdíleného asistenta“. Rozumí se jím zpravidla některá z variant více či méně „automatického“ působení AP na škole od určitého počtu žáků – nebo od určitého počtu žáků s vykázanými SVP.

4.1.6 Příbuzenský vztah mezi AP a žákem/žáky

Položka byla vyplněna 1726 AP. Z výsledků vyplývá téměř absolutní zastoupení nepříbuzenského poměru mezi AP a žákem/žáky. To níže sumarizuje Graf 11.

Graf 11 Příbuzenství mezi AP a žákem/žáky

Výsledky měření potvrdily očekávání a empirické zkušenosti řešitelského týmu výzkumu: oproti situaci v 90. letech minulého století se výrazně snížil počet AP, kteří jsou příbuznými žáka. Nejčastěji tuto pozici zastávaly matky žáků se SVP. Tento fakt je řešitelským týmem hodnocen jako pozitivní – odpovídající „správnému“ uspořádání veřejné správy v dané oblasti. Nepovažujeme za vhodné, aby tuto pozici ve větším rozsahu vykonávali příbuzní žáků.

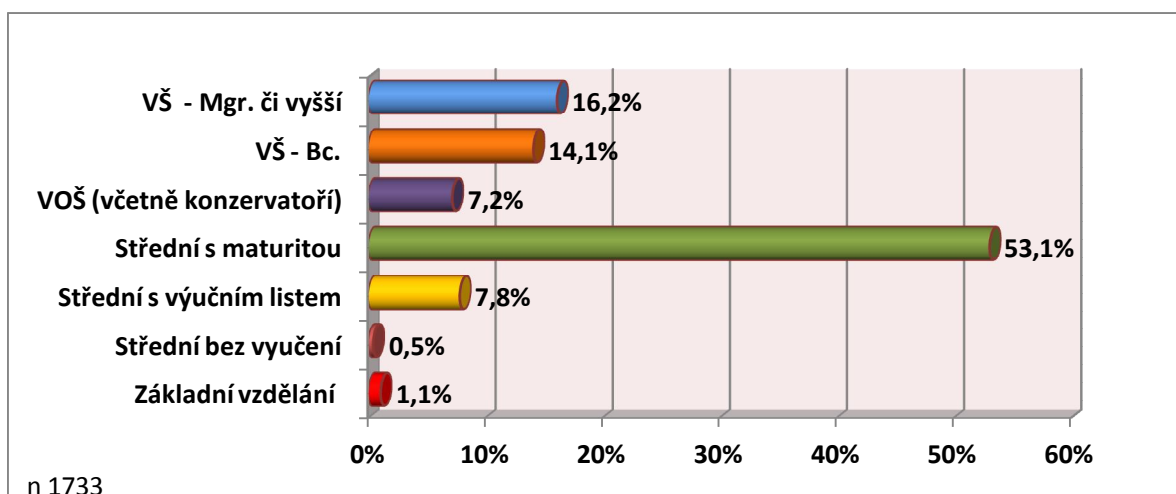
Otázkou zůstává, zda AP, kteří jsou s žáky v příbuzenském vztahu, jsou AP dobrovolně (z důvodu např. specifického způsobu komunikace dítěte, který by byl složitý pro okolí, nebo např. z důvodu zvýšené citové vazby na rodiče či separační úzkosti dítěte apod.), nebo z důvodu „nedostatku“ AP, kteří by práci vykonávali, a proto se rodiče sami ve spolupráci s vedením školy takto angažují.

4.2 Profesní vzdělávání pracovně právní vztahy a finanční podmínky výkonu funkce AP

Druhá oblast výzkumu byla zaměřena na pracovně právní vztahy a finanční podmínky AP v České republice, kteří byli do výzkumu zapojeni.

4.2.1 Vzdělání AP

Celkem 53 % AP disponuje středoškolským vzděláním ukončených maturitou. Vysokoškolské vzdělání má 30 % dotázaných AP (14 % Bc. vzdělání; 16 % Mgr. a vyšší vzdělání). AP s vyšším odborným vzděláním tvořilo 7 % AP, podobně jako AP se středoškolským vzděláním ukončeným výučním listem. Nižší vzdělání (než středoškolské) bylo zastoupeno u 1,6 % dotázaných AP (střední bez vyučení 0,5 % a 1,1 % základní vzdělání). Rozložení distribuce AP dle nejvyššího dosaženého vzdělání je znázorněno Grafem 12.

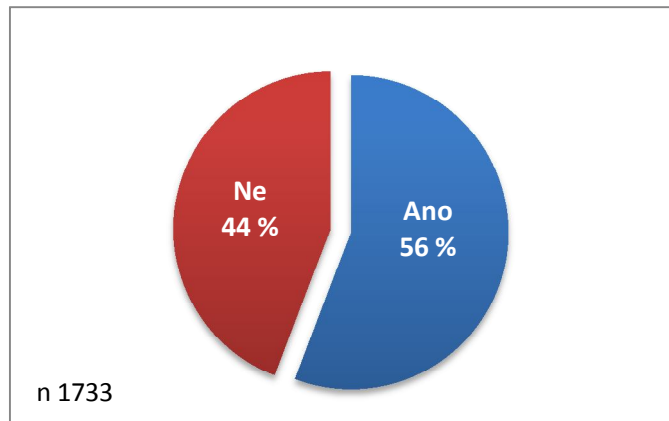

Graf 12 Distribuce AP dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Podmínky vzdělávání, pracovně právních vztahů i finančního ohodnocení vychází z platných právních norem. Podmínky odborné kvalifikace a vzdělání vymezuje §20 *Zákona 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, dále § 22 odst. 1 písm. b) téhož zákona, a § 3 vyhlášky 317/2005 Sb., o studiu pedagogiky*. Požadavky na vzdělávání u AP - osob se základním vzděláním doplňuje § 4 *vyhlášky 317/2005 Sb.* v rámci úpravy studia pro AP s dosaženým základním vzděláním. Kvalifikační kurz pro AP byl proto další položkou výzkumu.

4.2.2 Absolvování kvalifikačního kurzu pro AP

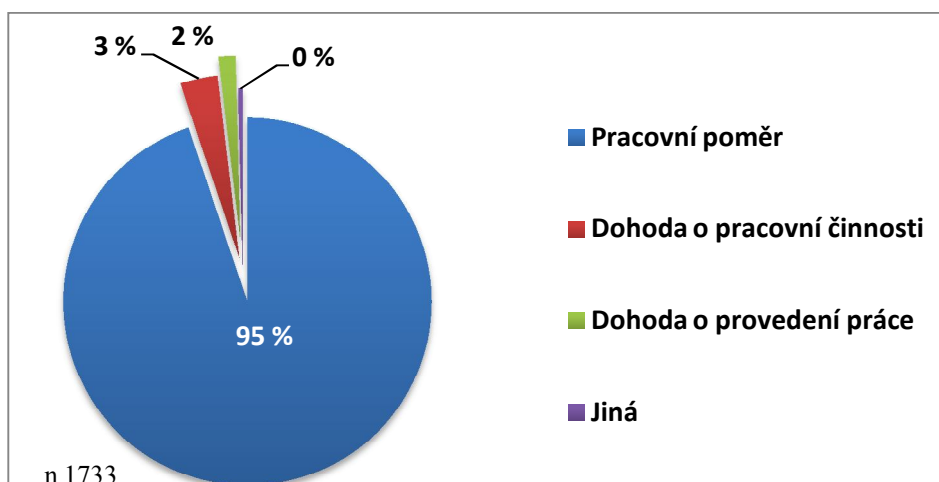
Celkem 56 % AP odpovědělo, že absolvovalo kvalifikační kurz pro AP. Zbýlých 44 % AP tedy prozatím výše uvedený kurz neabsolvovalo (Graf 13). Celkový obraz vyplývající z výsledků obou grafů (Graf 12 a Graf 13) svědčí o zájmu AP disponovat kompetencemi pro výkon funkce AP. V tomto směru bude dále zajímavé, jak je tato skutečnost, tzn. míra kvalifikace, promítnuta v platovém ohodnocení AP (viz Graf 23).

Graf 13 Absolvování kvalifikačního kurzu pro AP

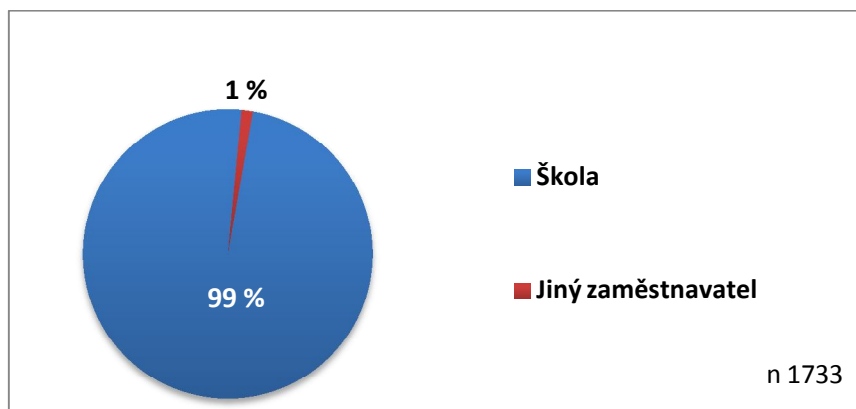
4.2.3 Pracovní právní vztah AP a jejich zaměstnavatelé

Přehledy výsledků týkajících se jednotlivých druhů pracovních právních vztahů, kterými AP disponují, a přehled zaměstnavatelů ilustrují níže uvedené grafy (Graf 14 a Graf 15).

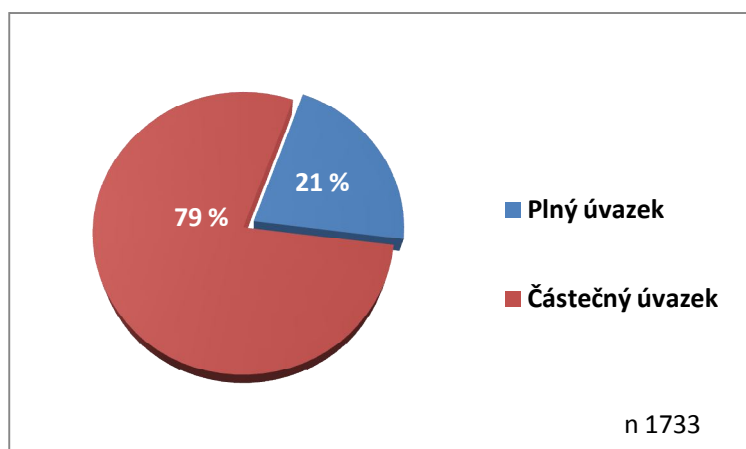
Graf 14 Pracovní právní vztahy AP

U AP zahrnutých ve výzkumu převládá pracovní poměr (95%) oproti pracím konaným mimo pracovní poměr (DPČ či DPP). V 99 % případů byla zaměstnavatelem AP škola. Pouze 1 % tvořila kategorie „Jiný zaměstnavatel“. Konstatujeme opětovnou změnu v průběhu posledního desetiletí, kdy AP v drtivé většině případů působili jako přímí zaměstnanci dané školy (v minulosti běžně působili na školách AP jako zaměstnanci neziskových organizací, mladí muži v rámci civilní vojenské služby ad.)

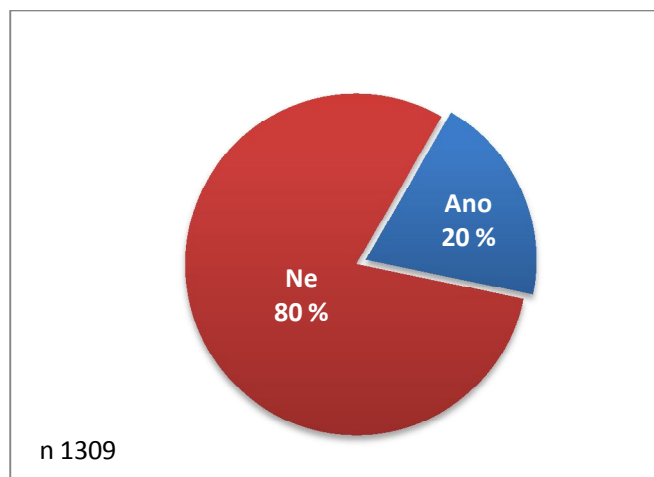

Graf 15 Zaměstnavatelé AP

Z údajů o počtu AP jako fyzických osobách a počtu AP vyjádřených v rámci tzv. přepočtených úvazků vyplývá, že k 1. 9. 2014, tedy ve školním roce realizace výzkumu, působil v ČR celkem 8873 AP. Ovšem v přepočtu na plné úvazky se jednalo o 5744,8 AP. Výsledky prezentované v Grafech 16 a 17 poukazují na fakt, že převážná většina AP pracuje na částečný úvazek (79 % z 1733 AP), a navíc si tuto možnost nezvolili AP dobrovolně sami (80 % z 1309 AP). Je zřejmé, že částečné pracovní úvazky jsou v ČR realitou.

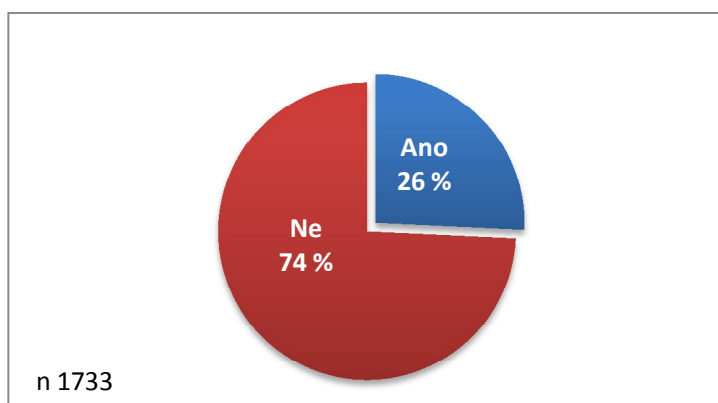
Graf 16 Výše pracovního úvazku AP

Graf 17 Vlastní volba částečného pracovního úvazku

4.2.4 Stanovení rozsahu přímé a nepřímé pedagogické činnosti

AP je podle školského zákona a prováděcích vyhlášek považován za pedagogického pracovníka, a proto se na něj vztahuje rovněž rozdělení pracovní doby na tzv. přímou a nepřímou pedagogickou činnost. Týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti stanoví AP ředitel školy nebo školské zařízení podle přílohy *nařízení vlády 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků* v rozsahu 20 až 40 hodin týdně podle potřeby školy či školského zařízení. Ačkoliv právní předpisy umožňují řediteli školy stanovení rozsahu přímé a nepřímé pedagogické činnosti. Z výsledků výzkumu vyplývá, že u 74 % AP není tzv. nepřímá pedagogická činnost přímo stanovena (Graf 18). Konkrétní stanovení rozsahu nepřímé pedagogické činnosti ve smlouvě má uvedeno pouze 26 % AP.

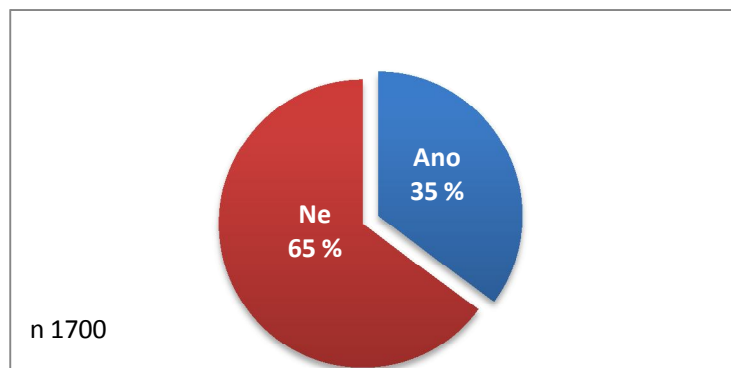

Graf 18 Rozdělení pedagogické činnosti v pracovní smlouvě AP

Uvedené zjištění, jen jedna čtvrtina AP má svůj pracovní úvazek rozdělen na přímou a nepřímou pedagogickou činnost je zásadní pro posuzování role a činností AP ve škole a hodnocení jeho pracovních podmínek ve vztahu k potřebám žáka s příslušným znevýhodněním. Z povahy práce AP vyplývá, že značná část AP vykonává či přímo musí vykonávat i řadu činností mimo přímé působení ve vyučovací hodině. Opravování výsledků žákovy práce, příprava podkladů – úprava učebních pomůcek a dokonce jejich výroba – to vše je velmi časté v práci asistentů. Neuvedení této doby v pracovní smlouvě AP lze tak považovat i za jisté „zneužívání“ této pracovní pozice. A opět se může jednat o faktor, který, společně s ostatními prokázanými výzkumem, může působit proti identifikaci AP s realizací jejich pracovního potenciálu v pozici AP v dlouhodobém – a tedy žádoucím výhledu.

4.2.5 Další pracovní úvazky AP na škole, kde působí

Vzhledem k převaze částečných pracovních úvazků (viz Graf 16) zjišťoval výzkum existenci také dalšího úvazku na stejné škole. Pouze 35 % AP (z 1700 AP) uvedlo, že má na škole vytvořen ještě jiný úvazek kromě AP (Graf 19).

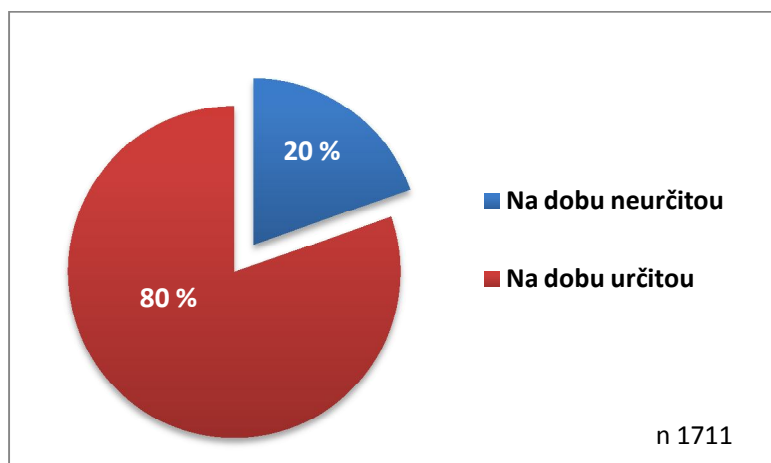
Graf 19 Další úvazek na škole (kromě AP)

I u této položky je případná existence dalšího úvazku na škole „dvojnásobná“. Na jedné straně (viz informace o vysokém množství AP působících jen na krátký pracovní úvazek) je žádoucí pro obě strany (AP i školu), aby měl AP možnost si úvazek tzv. „doplnit“. Pro AP jde o možnost získat další prostředky – a realizaci pracovního potenciálu v rámci obvyklé týdenní pracovní doby, pro školu může taková „další“ činnost působit jako stabilizující prvek pro rozhodování AP o tom, zda se bude dané práci věnovat po delší období.

Dále byly zjišťovány informace o uzavřeném pracovním poměru (doba uzavření pracovní smlouvy a její časová platnost).

4.2.6 Doba platnosti pracovní smlouvy (dohody) na pozici AP

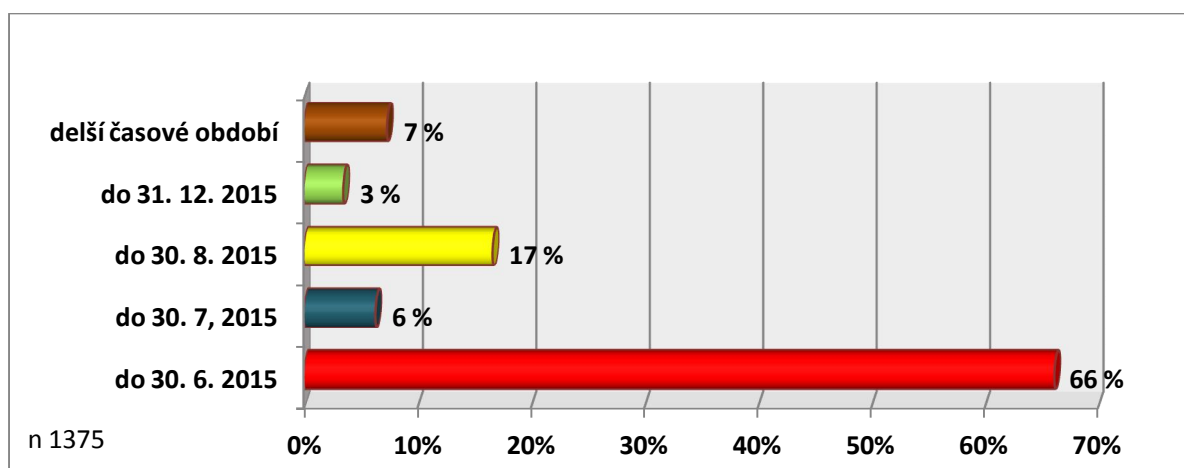
Převážná většina – 80 % AP (z 1711 AP) – uvedla, že má sjednán pracovní poměr na dobu určitou, a 20 % na dobu neurčitou (Graf 20).

Graf 20 Doba platnosti pracovní smlouvy

4.2.7 Délka platnosti dohody/smlouvy, která byla sjednána na dobu určitou

Jak bylo uvedeno výše (Graf 20), většina AP má uzavřen pracovní poměr na dobu určitou. Z výsledků znázorněných Grafu 21 vyplývá, že 66 % AP (z 1375 AP) má pracovní poměr uzavřen do 30. 6. daného roku (ačkoliv školní rok končí 31. 8. příslušného kalendářního roku). Uzavření pracovní smlouvy „kryjící celý rok“ potvrzuje pouze 17 % AP, na delší časové období pouze 7 % AP. Výjimkou však nejsou ani pracovní smlouvy uzavřené do konce kalendářního roku; tato skupina AP představuje pouze 3 % dotázaných.

Graf 21 Délka platnosti pracovní smlouvy/dohody uzavřené na dobu určitou

Pracovní smlouvy u pedagogických pracovníků jsou specifické z časového pohledu, protože se váží ke školnímu roku a jeho délce. Tento způsob uzavírání pracovního poměru, který je v praxi evidentně využíván, umožňuje zaměstnavatelům §39 odst. 3 zákona 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, týkající se zvláštní povahy práce, tzn. práce vázané na konkrétní důvody. Pracovní smlouva může být tudíž vázaná např. na dobu, po kterou bude žák se ZP, se ZZN nebo se SZN vzděláván v dané škole, nebo dobu, na kterou je dán souhlas se zřízením AP krajským úřadem či MŠMT ČR (eventuálně dobu trvajících speciálně pedagogických potřeb žáka apod.).

V případě AP však lze o pracovním poměru na dobu určitou hovořit nejenom v souvislosti s příslušným obecně kritizovaným „chováním“ ředitelů škol jako zaměstnavatelů. Rozhodujícím důvodem pro uzavření pracovního poměru na dobu určitou je zřejmě obvyklá právní a faktická situace v přiznávání AP pro žáka. U žáka se zdravotním postižením – drtivá většina respondentů ve výzkumu i obecně v ČR – je AP přiznáván na základě doporučení školského poradenského zařízení – ovšem – vždy ke konkrétnímu žákovi! Svým způsobem je proto až „nemožné“ dát pracovní smlouvu na dobu neurčitou – když např. prostředky na jeho mzdu jsou získávány až:

- a) poté kdy je znovu AP doporučen ŠPZ i na další rok
- b) poté kdy – případně – je na úhradu mzdy AP poskytnuta dotace krajského úřadu.

Samotné uzavírání smluv na dobu určitou tak nelze „klást za vinu“ jen ředitelům škol, na kterých AP působí. Více prostoru k interpretaci však poskytuje naměřené zjištění o délce

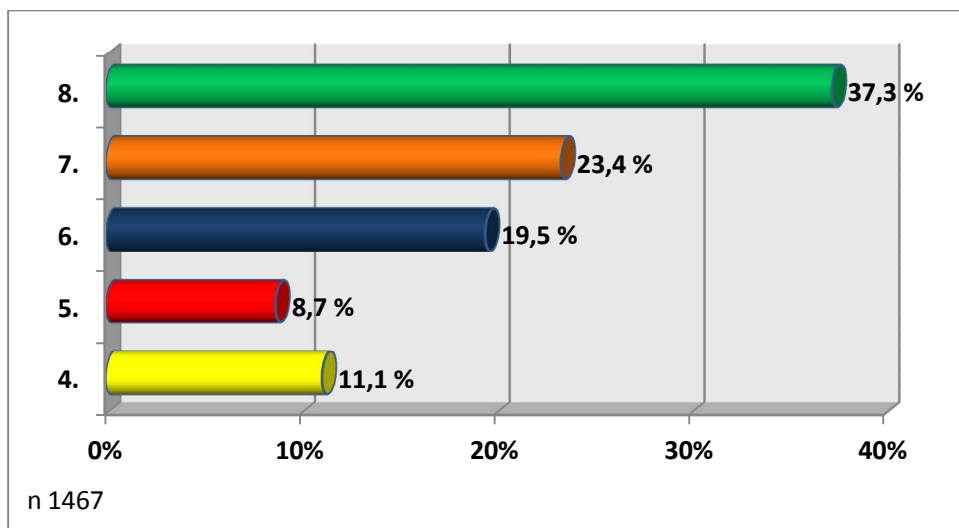
pracovní smlouvy na dobu určitou – přesněji o době, do níž je smlouva uzavřena. Je pro každého AP rozdíl, má-li uzavřenu smlouvu do 30. 6. nebo do 31. 7. či až do 31. 8. daného roku. Teprve poslední uvedená možnost svědčí o solidním přístupu k zaměstnanci. A právě na tomto faktu – tedy uzavření smlouvy do června, července či srpna shledáváme paralelu s obecně známým problémem u smluv na dobu určitou u učitelů. Tj. jisté zneužívání dominantní situace na pracovním trhu – použijeme-li termín hospodářské soutěže.

Samostatnou skupinou jsou AP, kteří ve výzkumu uvedli dobu uzavření pracovního poměru na období kalendářního roku - do konce kalendářního roku. Jedná se v drtivé většině případů o AP vykonávající činnosti u žáků se SZN, kde školy využívají odlišného dotačního schématu mzdových prostředků – v tomto případě právě na kalendářní rok.

Naměřená zjištění tak potvrzují další faktory svědčící pro „instabilitu“ této pracovní pozice. Znovu zopakujeme – některé tyto faktory mají svoji příčinu v právním (ne) vědomí zaměstnavatelů – či přesněji jejich neochotě podřídit AP stejné či obdobné regulaci jako historické pracovní profese (učitel). Řada příčin je však dána objektivními podmínkami – zejména způsobem přiznávání finančních prostředků zaměstnavatelům. Byť by zaměstnavatel měl zájem a byl přesvědčen o potřebnosti AP na škole, nemůže si být jistý, zda mu bude poskytnuta finanční podpora, a je nucen vycházet z aktuální situace a při plánování pracovních podmínek – a délky působení AP být velmi opatrný.

4.2.8 Platové podmínky AP

Výsledky výzkumu ukazují, že 37,3 % AP (z celkem 1467 AP) je zařazováno do nejvyššího, tj. 8. platového stupně. Dále pak 23,4 % AP je zařazeno do 7. platového stupně, a dalších 19,5 % AP do 6. platového stupně. Do 4. platového stupně bylo zařazeno 11,1 % AP. Nejméně AP (8,7 %) bylo zařazeno do 5. platového stupně. Informace o zařazení AP do jednotlivých platových stupňů prezentuje Graf 22.

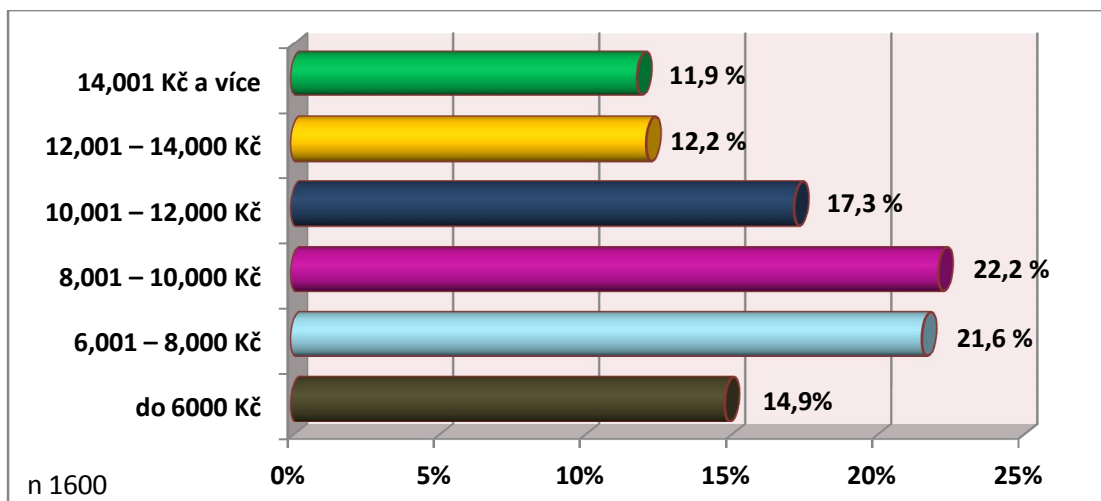
Graf 22 Platové stupně AP

Platové zařazení je opět legislativně ošetřeno ustanovením § 123 odst. 2 zákoníku práce a uskutečňuje podle nejnáročnějších požadovaných činností. Platové zařazení je možné od 4. až do 9. platové třídy podle požadavků školy a školského zařízení na náročnost vykonávané práce.

V této části došlo bohužel k poruše elektronické formy dotazníku a výsledky u respondentů v 8. a 9. platové třídě byly sečteny. Proto první řádek zahrnuje respondenty v 8. a vyšší tedy i 9. platové třídě.

4.2.9 Hrubý měsíční příjem AP

Hrubý měsíční příjem u 58,7 % AP činil méně než 10 000 K. Nejvíce (tj. 22,2 %) z celkového počtu 1600 AP pobírá hrubou mzdu v rozmezí 8 001 – 10 000 K. Druhou nejčetněji zastoupenou skupinu (tj. 21,6 %) tvořili AP, jejichž hrubý měsíční příjem se pohybuje v rozmezí 6 001 – 8 000 K. Celkem 17,3 % AP pobírá hrubou měsíční mzdu ve výši 10 000 – 12 000 K. Přibližně stejné zastoupení mají AP pobírající hrubou měsíční mzdu v rozmezí 12 000 – 14 000 Kč (tj. 12,2 %), a hrubou měsíční mzdu od 14 000 Kč a více pobírá necelých 12 % AP. Distribuce vyšší hrubého měsíčního příjmu AP je uvedena Grafem 23.

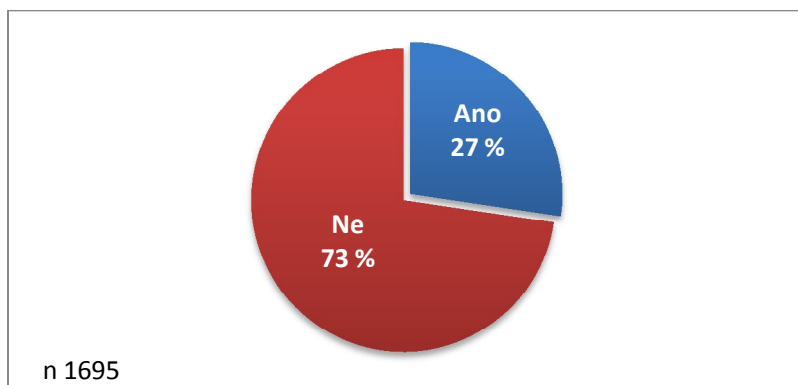
Graf 23 Distribuce výší hrubého měsíčního platu AP

Pro doplnění:

- a) základní sazba minimální mzdy pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin od 1. 1. 2015 činí 9 200 Kč za měsíc (55 Kč/hod.)¹;
- b) Podle veřejných zdrojů průměrný hrubý plat pedagogů v roce 2014 činil 25 996 Kč, Platy řadových kantorů se pohybovaly kolem 24 500 Kč, ředitelé a další vedoucí pracovníci pobírali plat v průměru 35 000 Kč.

Ačkoliv nelze jednoznačně zjištěná data komparovat (cca 80 % AP uvedlo, že pracuje na částečný úvazek), musíme brát v potaz i fakt, že může jít o jejich jediný zdroj příjmu (pouze 35 % z 1700 AP má na škole další pracovní úvazek – zde však chybí údaje o jeho výši a finančním ohodnocení). Není proto divu, že 73 % (z 1695 AP) nepovažuje finanční ohodnocení za dostačující (Graf 24).

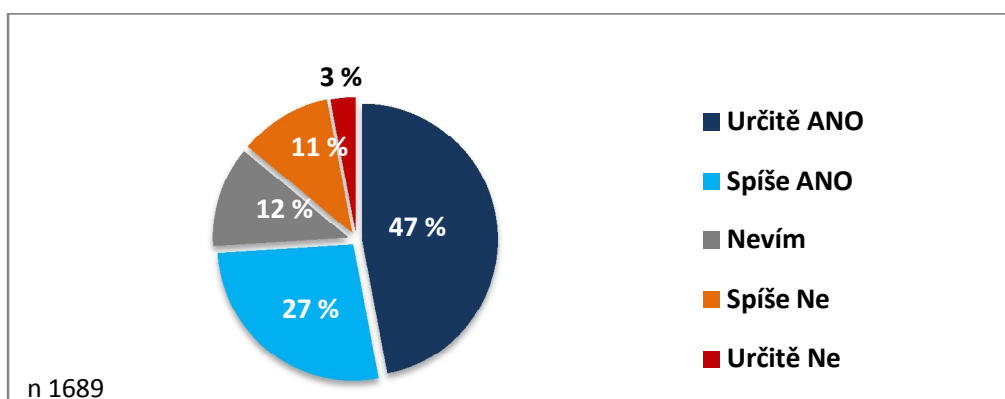
¹ sazba minimální mzdy pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin u zaměstnance, který je poživatelem invalidního důchodu, činí 8 000 Kč za měsíc nebo 48,10 Kč za hodinu.

Graf 24 Percepce dostatečného finančního ohodnocení výkonu funkce AP

4.2.10 Zájem pracovat v pozici AP i v dalších letech

Navzdory skutečnosti, že většina AP (viz graf výše) vnímá vlastní finanční ohodnocení jako nedostačující, stejně jako s ohledem na fakt, že nemají pracovní úvazek v plné výši (viz Graf 16) / pracuje s každoroční „nejistotou“ zda bude pracovní smlouva (resp. DPČ, DPP) prodloužena / obnovena (viz Graf 20) na dobu určitou, celkem 74 % AP (z 1689 AP) uvedlo, že chtějí v pozici AP i nadále pracovat. Odpovědi AP „*Určitě ne*“ a „*Spíše ne*“ tvořilo 14 % z celkového počtu odpovědí (n = 1689). Distribuci odpovědí na položku pokračovat v pozici AP i v budoucnu ilustruje Graf 25.

Graf 25 Zájem pokračovat v pozici AP i v budoucnu

4.2.11 Struktura činnosti AP

Níže (Tab. 3) je uvedeno rozložení poměru pracovní doby na výkon činností přímé/nepřímé pedagogické a jiné činnosti, kterou AP ve své pracovní době běžně vykonávají. Tabulka sumarizuje procentuální průměrné hodnoty odpovědí AP ve vztahu na přímou, nepřímou a jinou činnost.

Tab. 3 Rozložení přímé/nepřímé pedagogické činnosti AP

AP a jeho běžně vykonávané činnosti v rámci pracovní doby	Průměrné hodnoty
Přímá pedagogická práce se žákem/ky s SVP v kmenové třídě	49,2 %
Přímá pedagogická práce se žákem/ky s SVP mimo kmenovou třídu	7,0 %
Přímá pedagogická práce s ostatními žáky ve kmenové třídě	9,6 %
Přímá pedagogická práce s ostatními žáky mimo kmenovou třídu	3,7 %
Příprava na vyučování včetně přípravy pomůcek a oprav žákovských prací	5,8 %
Nepřímé pedagogické činnosti	6 %
Pomoc při pohybu, sebeobsluze, a úkonech ošetrovatelského rázu	3,6 %
Komunikace s ostatními pedagogickými pracovníky	7 %
Komunikace s rodiči žáka	5,6 %
Zajištění činností, které nespádají do náplně práce AP, ale jsou požadovány	1,3 %
Další	1,2 %

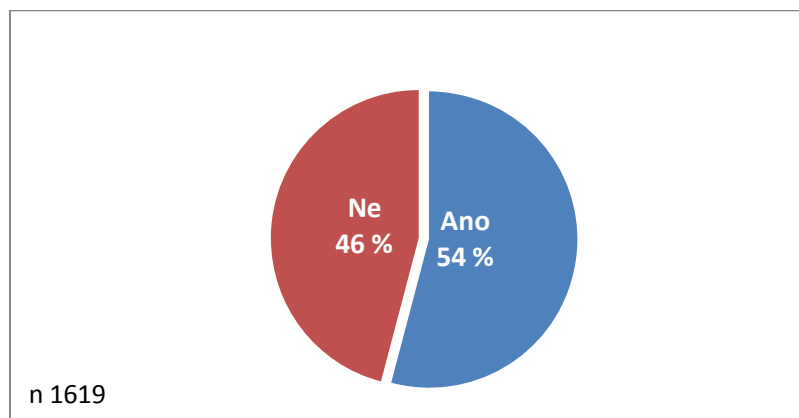
Z výsledků výzkumu vyplynulo, že téměř 50 % (přesně 49,2 %) představuje přímá práce se žákem se specifickými vzdělávacími potřebami v kmenové třídě; dále 9,6 % pak činí práce s ostatním žáky v kmenové třídě. Zde však nelze vyloučit ani možnost, že se může jednat o třídu, v níž je současně vzděláváno více žáků se ZP. Praxe ukazuje, že někdy zaměstnavatelé sestavují třídy s více integrovanými žáky, což má své příčiny zejména v nedostatku finančních prostředků na „samostatné“ AP. V některých případech však se může jednat i o snahu „dávat dohromady problémové žáky“. Pro tato tvrzení však ve výzkumu nenacházíme validní zjištění, jedná se jen o komentář vyvolaný reflexí praxe a námět pro další zaměření výzkumných šetření. Komunikace s ostatními pedagogickými pracovníky představuje 7 % vykonávaných činností v rámci pracovní doby AP.

Přímá práce se žákem se specifickými vzdělávacími potřebami (dále jen „SVP“) prováděnou mimo kmenovou třídu činila 7 % z celkového rozložení činností vykonávaných v pracovní

době AP. U tohoto údaje, který může působit v podstatě jako činnost segregáční, je nutno uvést, že se může jednat o specifické činnosti nebo požadavky žáka se SVP (typicky reedukace vývojových poruch učení probíhá mimo kmenovou třídu; může tak probíhat výuka specifického komunikačního systému, který se zásadně liší od ostatních spolužáků, specifické rehabilitační činnosti v rámci tělesné výchovy apod.), pro které je vhodnější tato forma výuky. Tento způsob výuky by však měl být aplikován jen v přiměřené míře, aby nedocházelo k porušení konceptu a smyslu integrace. Komunikace s rodiči pak průměrně představovalo 5,6 % pracovní doby. Přibližně stejnou průměrnou hodnotu (3,7 % a 3,6 %) zastupují činnosti: přímá pedagogická práce s ostatními žáky mimo kmenovou třídu a pomoc při pohybu, sebeobsluze a úkonech ošetřovatelského rázu. **Průměrně 6 % náplně pracovní doby tvoří nepřímá pedagogická činnost.** Příprava na vyučování, včetně přípravy pomůcek a oprav žákovských prací představuje v průměru 5,8 % činností v rámci pracovní doby; 1,2 % vykonávaných činností v rámci pracovní doby představují zajištění činnosti, které nespádají do náplně práce AP, ale jsou požadovány a jiné. Ačkoliv se činnosti jako je nepřímá pedagogická činnost, příprava pomůcek a opravy žákovských prací jeví jako samozřejmá a logická součást pedagogické práce, považujeme za zásadní nedostatek jejich zahrnování do přímé činnosti, protože pouze 26 % (viz Graf 18) z celkového počtu AP má stanoven pevně rozsah přímé a nepřímé činnosti. Jedná se zřejmě opět o dopad nedostatku financí na zajištění pozice AP. Důsledkem pak může být provádění výše citovaných činností na úkor skutečné přímé práce se žákem. Vymezení přímé a nepřímé činnosti v pracovní smlouvě (DPČ, DPP), které je nyní výrazně regulováno finančními možnostmi namísto reálných potřeb, by zachovalo nárokovaný prostor pro přímou práci se žákem v hodině a „dopomoci“ při pohybu, sebeobsluze a úkonech ošetřovatelského rázu (která nyní představuje jen necelá 4 %, přesto je co do potřeb nutností a časově velmi náročnou činností).

4.3 Metodická podpora AP

Oblasti metodické podpory AP se věnovala samostatná část dotazníku, s pomocí kterého byla data sbírána. Poměrně velká část – 46 % AP (z 1619 AP) – uvedla, že jim mimo vedení učitele není poskytována metodická podpora. Možnosti metodické podpory využívá 54 % AP. Rozložení odpovědí na tuto položku (metodická podpora mimo vedení učitele) je znázorněno v Grafu 26.

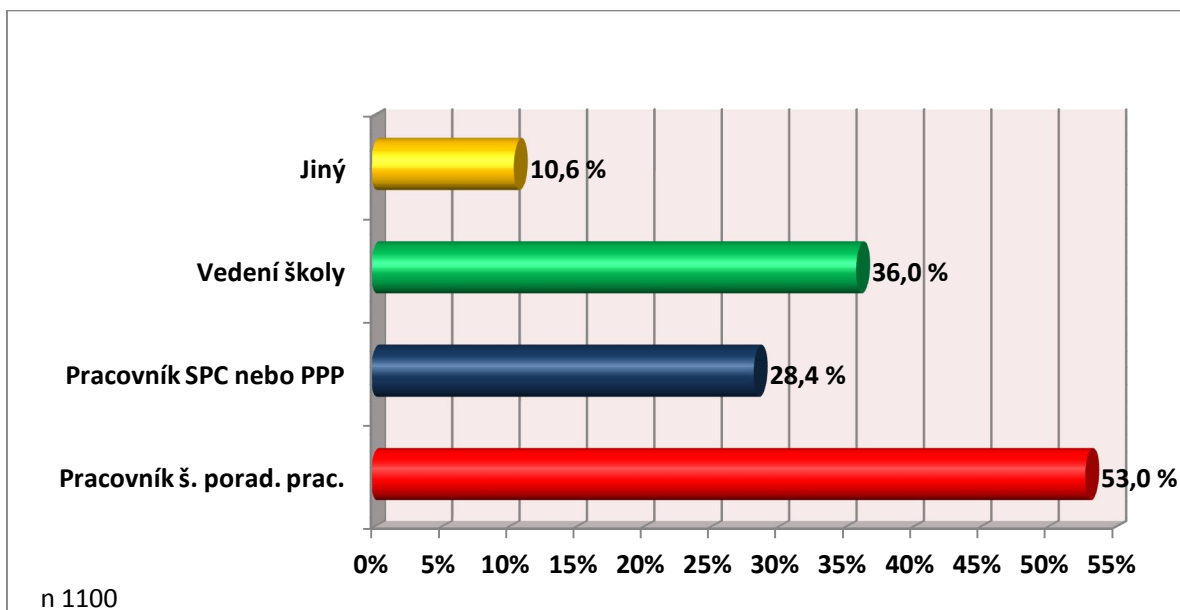
Graf 26 Metodická podpora AP (mimo vedení učitele)

Vedení AP učitelem kmenové třídy je výrazem jejich kooperace ve vyučování, je nutným předpokladem shodného působení na žáky - a nelze hovořit v pravém slova smyslu o metodické podpoře či metodickém vedení. Tím v rámci výzkumu rozumíme další externí konzultace a metodickou podporu poskytovanou ostatními subjekty. Pozice AP je natolik důležitá pro naplnění SVP žáka, a představuje dnes už tak významný kvantitativní prvek ve vzdělávací soustavě, že její (ne) poskytování, jak uvádíme dále, považujeme za významný problém efektivity vynakládaných prostředků.

4.3.1 Zdroje poskytování metodické podpory

V případě, že AP uvedli, že využívají metodickou podporu i mimo vedení vlastním učitelem, mohli dále specifikovat zdroj poskytování této podpory. Celkem 53 % AP (z celkového počtu 1100 AP) je poskytována metodická podpora pracovníkem školního poradenského pracoviště (zahrnuje zpravidla výchovného poradce, metodika prevence a na některých školách i školního speciálního pedagoga či školního psychologa – tyto pozice působí jen výjimečně na cca stovkách škol z celkových cca 10 tis. škol regionálního školství u nás).

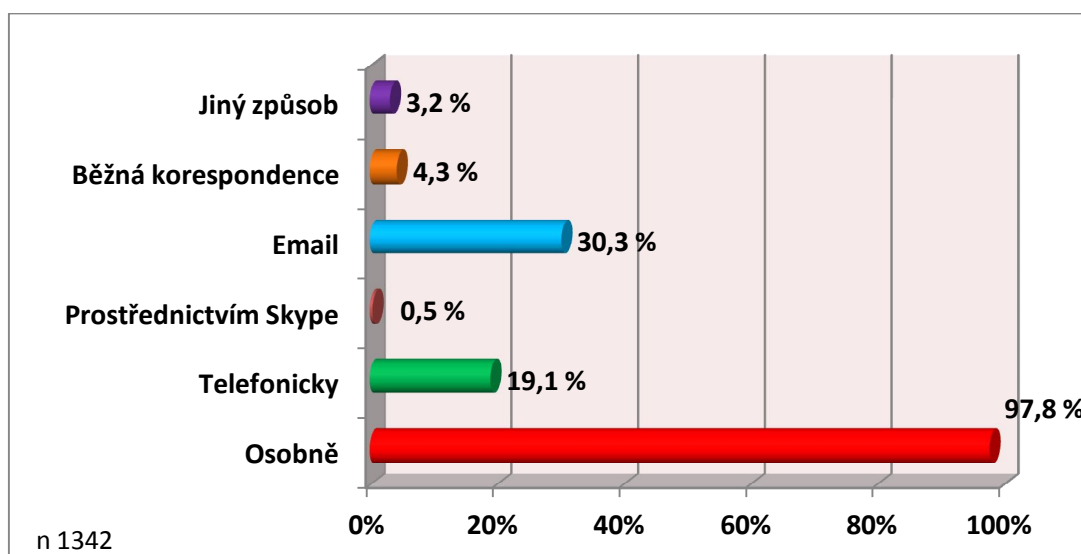
36 % AP dále získává metodickou podporu od vedení školy. Pro 28,4 % AP představuje jinou formu metodické podpory pracovník SPC nebo pedagogicko-psychologické poradny (dále jen „ŠPZ“). Jednotlivé zdroje poskytované metodické podpory AP jsou znázorněny Grafem 27.

Graf 27 Zdroje poskytované metodické podpory AP

4.3.2 Formy poskytování metodické podpory

Při zjišťování způsobů podpory mohli respondenti volit více možností odpovědí. Z výsledků vyplynulo, že většina metodických konzultací je osobního charakteru (97,8 %), další formou ústního sdělení byly metodické konzultace prostřednictvím telefonických hovorů (19,1 %). Lze usuzovat, že se bude jednat o konzultace metodického vedení poskytované pracovníky mimo školu (tedy zejména ŠPZ). Konkrétní využívání forem poskytování metodické podpory sumarizuje níže uvedený graf (Graf 28).

Graf 28 Zdroje poskytování metodické podpory

Již výše jsme vyslovili názor, že naměřené výsledky nepovažujeme za odpovídající významu této pracovní pozice ve vzdělávání žáků se SVP.

Za zásadní považujeme rozšířit portfolio metodického vedení ve směru podpory specifických dovedností a kompetencí pro práci s žáky s jednotlivými druhy znevýhodnění. Práce AP u žáka s narušením komunikační schopnosti (výjimečná pozice) a AP u žáka s PAS se významně odlišuje. AP mají odlišné podmínky pro výkon profese, odlišnou profesní připravenost, různé zkušenosti, osobní vlastnosti. Žáci s příslušným znevýhodněním však vyžadují srovnatelnou podporu na celém území ČR.

Stejně, jako byly v minulosti zřízeny pozice „krajských koordinátorů PAS“ či „krajských metodiků prevence“, je záhodno uvažovat o systémovém zřízení sítě metodického vedení AP.

4.3.3 Hodnocení metodické podpory asistentem pedagoga

Respondenti k možnému vyjádření se na výše uvedené oblasti využívali v dotazníku sestavených 10 bodových škál Likertova typu (kde „1 = velmi špatný; naprosto nesouhlasím; naprosto nespokojen/a“; „10 = velmi dobrý; naprosto souhlasím; naprosto spokojen/a apod.). Průměrné hodnoty vybraných hodnocení (směrem k výše uvedeným oblastem) jsou uvedeny v Tab. 4.

Tab. 4 Hodnocení poskytované metodické podpory a spolupráce s učitelem

Oblast podpory a její hodnocení	Naprosto souhlasím → Naprosto nesouhlasím	
	1	10
Metodická podpora je dostačující	7,1	
Učitel mě ve vzdělávací práci považuje za partnera	8,8	
Ve třídě máme s tř. učitelem jasně rozdělené role	8,8	
U mi práci se žákem se SVP dokáže poradit	8,7	

Právě v rámci těchto odpovědí AP se potvrdila dvě zjištění:

- a) prvním je poměrně kritické (vzhledem k ostatním výsledkům) hodnocení dostatečnosti poskytované metodické podpory (viz naše návrhy na zřízení systémového rámce metodického vedení)
- b) relativně vysokou spokojenost s rozdělením pozice a vztahy s učitelem ve třídě.

Viz. oblast hodnocení role a pozice AP ve třídě („učitel mě ve vzdělávání považuje za partnera, ve třídě máme jasně rozdělené role a učitel mi dokáže poradit“) nabývá průměrné hodnoty 8,8.

Zejména zjištění uvedené pod písm. b) poněkud mění relativně často prezentované názory o problematičnosti vztahů AP a učitelů či dokonce „konfliktech“, které se mezi nimi v praxi projevují.

4. 4 Hodnocení v oblasti personálních vztahů na pracovišti a celkové spokojenosti

Vedle sledování obecných podmínek výkonu pozice AP – tj. vzdělání, pracovně právní vztahy, místo působení byl výzkum zaměřen i na postižení vztahového rámce jejich působení na školách. Pozornost byla zaměřena na hodnocení vztahů (z pohledu AP) s rozhodujícími subjekty (osobami) v prostředí v němž působí.

Respondenti k možnému vyjádření se na výše uvedené oblasti využívali v dotazníku sestavených 10 bodových škál Likertova typu (kde „1 = velmi špatný; naprosto nesouhlasím; naprosto nespokojen/a“; „10 = velmi dobrý; naprosto souhlasím; naprosto spokojen/a apod.). Průměrné hodnoty vybraných hodnocení (směrem k výše uvedeným oblastem) jsou uvedeny v Tab. 5.

Tab. 5 Průměrné hodnoty hodnocení vybraných oblastí spokojenosti, spolupráce, vztahů a kompetencí

	Velmi špatný 1	→	Velmi dobrý 10
AP vztah s vedením školy	8,9		
AP a vztah s třídním učitelem/kou	9,2		
AP a vztah s ostatními učiteli	9		
AP a vztah se žákem se SVP	9		
Vztah ostatních žáků směrem k AP	9		
Vztah žáků směrem k žákovi se SVP	7,8		
Vztah mezi žákem SVP a třídním u	8,8		
Spolupráce se zák. zást. žáka se SVP	7,9		
	Naprosto spokojen 1	→	Naprosto nespokojen 10
Moje celková spokojenost s prací AP	7,9		

Všechny naměřené výsledky dosáhly nadprůměrných hodnot na výše uvedené desetibodové škále „spokojenosti“. Vysoce pozitivních hodnot pak dosáhlo hodnocení oblastí: interpersonální vztahy mezi AP s třídními učiteli, vedením školy, ostatními učiteli, žáky se SVP i ostatními žáky. Zde se jednalo o hodnoty 9 a více z deseti možných bodů. Vysokých hodnot v průměru také dosáhlo hodnocení AP, které se týkalo posuzování (jeho názoru) kvality vztahů mezi žáky se SVP a třídními učiteli (hodnocení 8,8).

V kontextu naměřených výsledků však je nutno uvést dvě oblasti, které dosáhly (byť obecně nadprůměrného) – ve vztahu k ostatním položkám však nižšího hodnocení. Jedná se o položky „vztah ostatních žáků směrem k žákovi s SVP“ – hodnocení 7,8 a „spolupráce zákonných zástupců žáka se SVP s AP“ – zde 7,9. V tomto smyslu je nutno vyslovit určité „varování“ směrem k daným oblastem a zaměřit na podrobnější deskripci další výzkumu – a zejména v tomto směru připravit potřebná metodická opatření a postupně podpořit AP a pedagogy obecně v úsilí zlepšit postavení žáků se SVP ve třídě.

Konečně poslední sledovanou položkou bylo hodnocení „shrnujícího pocitu AP“ z výkonu jeho profese v položce „moje celková spokojenost s prací AP“. I zde bylo dosaženo nadprůměrného výsledku 7,9, který však v kontextu ostatních měřených hodnot (vztahů) musíme považovat za podprůměrný. Hodnotíme daný výsledek ovšem jako pozitivní, vzhledem ke všem nedostatkům, které práci AP provázejí, a řada z nich byla potvrzena i zjištěními tohoto výzkumu.

5 Komparace výsledků mezi AP pracujících se žáky se zdravotním postižením či zdravotním znevýhodněním a AP pracujících se žáky se sociálním znevýhodněním

Pro potřeby možného srovnání a korelací byl primární soubor respondentů (AP) rozdělen na dvě samostatné skupiny AP, a to dle cílové skupiny žáků, kterým svou činností AP poskytují:

- a) AP pracující se žáky se zdravotním postižením/zdravotním znevýhodněním (n = 1367), dále jen „AP ZP“;
- b) AP pracující se žáky se sociálním znevýhodněním (n = 205), dále jen „AP SZ“.

Důvodem jsou prokázány odlišnosti v následujících oblastech:

- a) Pracovně právní aspekty působení (zejména délka smlouvy);
- b) Odlišné dotační tituly zajišťující úhradu mzdy obou těchto skupin AP;
- c) Částečně odlišná náplň práce (formy či metody práce) obou skupin AP.

Pro účely této části výzkumné zprávy je abstrahováno od těch respondentů, kteří jako cílovou skupinu uvedli více skupin žáků, a nebylo možno je jednoznačně přiřadit ke dvěma vymezeným skupinám AP. Přesto, že se skupiny AP řídí stejnými legislativními normami, je charakter cílové skupiny (a tedy i požadavky na vykonávání činností v rámci vzdělávacího procesu) v rámci edukačního procesu odlišný. Byly tak sledovány disproporce v odpovědích výše uvedených cílových skupin AP (ZP, SZ) v oblastech:

- sociodemografických charakteristik,
- finančního ohodnocení,
- pracovně právních vztahů,
- pracovního prostředí,
- cílové skupiny žáků se SVP a kontextu vykonávaných činností AP.

Tab. 6 podává přehled o rozdělení primárního souboru AP podle kritéria pohlaví a cílové skupiny žáků, kterým je poskytována podpora AP (tj. ZP a SZ).

Tab. 6 AP podle pohlaví

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	n	%	n	%
Muž	68	5	15	7,3	83	5,3
Žena	1299	95	190	92,7	1489	94,7
Celkem	1367	100	205	100	1572	100

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že u obou skupin AP (tedy pracujících u žáků se ZP a u žáků se SZ) se jedná o převážné zastoupení AP ženského pohlaví.

V následující Tab. 7 uvádíme obecné rozložení působení AP dle jednotlivých krajů ČR, včetně podílu AP pracujících se žáky se ZP a AP pracujících se žáky se SZ.

Tab. 7 Působení AP pracujících se žáky se ZP/SZ v jednotlivých krajích ČR*

Asistenti pedagogů u žáků se ZP a SZ dle krajů ČR k 1. 9. 2014				
Kraj ČR	Fyzické osoby		Přepočtení na plně zaměstnané	
	AP pro ZP	AP pro SZN	AP pro ZP	AP pro SZN
Hlavní město Praha	906	83	647,7	49,0
Středočeský kraj	940	88	449,0	59,6
Jihočeský kraj	511	31	335,4	23,5
Plzeňský kraj	579	13	385,5	9,1
Karlovarský kraj	309	34	202,3	26,2
Ústecký kraj	562	107	397,4	92,3
Liberecký kraj	194	38	104,2	29,3
Královéhradecký kraj	423	75	272,0	55,8
Pardubický kraj	266	31	158,7	22,3
Vysočina	366	10	235,2	10,0
Jihomoravský kraj	1 212	41	642,7	29,9
Olomoucký kraj	552	63	349,0	43,1
Zlínský kraj	435	16	335,5	14,7
Moravskoslezský kraj	900	88	686,6	78,8
Česká republika	8 155	718	5 201,2	543,6

*zdroj: statistika MŠMT (uspořádání do tabulky – autor).

Výše uvedená tabulka uvádí absolutní počty AP pracujících na území ČR. Následující Tab. 8 uvádí distribuci návratnosti odpovědí AP dle jednotlivých krajů ČR, a to včetně

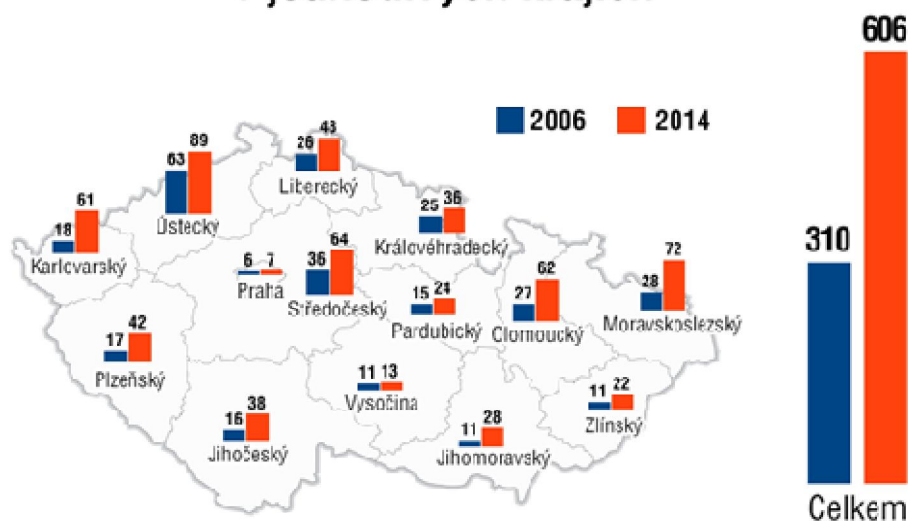
procentuálních rozdílů zastoupení AP u žáků se ZP a AP u žáků se SZ působících v daném kraji ČR.

Tab. 8 Respondenti výzkumu vzhledem k počtu AP v kraji

KRAJ	AP u žáků se ZP		AP u žáků se SZ		Celkem		Rozdíl
	n	%	n	%	n	%	%
Jihočeský	62	4,5	4	2	66	4,2	2,5
Jihomoravský	246	18	40	19,5	286	18,2	-1,5
Královehradecký	176	12,9	22	10,7	198	12,6	2,2
Vysočina	30	2,2	7	3,4	37	2,4	-1,2
Karlovarský	53	3,9	3	1,5	56	3,6	2,4
Liberecký	71	5,2	7	3,4	78	5	1,8
Moravskoslezský	141	10,3	28	13,7	169	10,8	-3,4
Olomoucký	148	10,8	35	17,1	183	11,6	-6,3
Praha	59	4,3	2	1	61	3,9	3,3
Pardubický	75	5,5	5	2,4	80	5,1	3,1
Plzeňský	25	1,8	2	1	27	1,7	0,8
Středočeský	33	2,4	7	3,4	40	2,5	-1
Ústecký	185	13,5	36	17,6	221	14,1	-4,1
Zlínský	63	4,6	7	3,4	70	4,5	1,2
Celkem	1367	100	205	100	1572	100	

Výsledky výzkumu dokládají existující rozdíly v zastoupení AP u obou sledovaných skupin. Vůbec nejvýraznější je diskrepance AP v Olomouckém kraji, kde rozdíl mezi AP žáků se ZP a AP žáků se SZN je 6,3 % ve prospěch AP žáků se sociálním znevýhodněním. Podobně v Ústeckém kraji převažuje počet AP žáků se sociálním znevýhodněním, kterých je o 4,1 % více než AP žáků se zdravotním postižením. Další kraj s převahou AP pracujících se žáky se sociálním postižením je Moravskoslezský kraji. Naopak v hlavním městě Praha je o 3,3 % více AP žáků se zdravotním postižením než AP žáků se sociálním znevýhodněním; Podobná hodnota byla zjištěna u Pardubického kraje, kde počet AP žáků se zdravotním postižením o 3,1 % převyšuje počet AP žáků se sociálním znevýhodněním. Výsledky distribuce AP podle krajů ČR jsou v souladu také s mapou sociálně vyloučených lokalit, resp. vyšší počty AP žáků se SZ se objevují ve stejných krajích ČR, kde se nachází vysoké počty sociálně vyloučených lokalit (viz mapa níže – obr. 2).

Zvýšení počtu společensky vyloučených lokalit v jednotlivých krajích

zdroj: GAC spol. sr. o.

Obr. 2 Mapa tzv. společensky vyloučených lokalit v ČR (pro roky 2006 a 2014)

5.1 Délka praxe AP

Na základě výsledků (Tab. 9) můžeme konstatovat, že rozdíly v délce praxe AP u obou skupin jsou minimální.

Tab. 9 Délka praxe AP

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	N	%	n	%	n	%
První rok	440	32,3	65	31,7	505	32,1
Druhý rok	248	18,1	27	13,2	275	17,5
3. - 5. rok	401	29,3	55	26,8	336	29
6 let a více	278	20,3	58	28,3	456	21,4
Celkem	1367	100	205	100	1572	100

Výjimku tvoří AP, jejichž praxe přesahuje délku 6 let. Zde je o 8 % více AP u žáků se SZ. Naměřené hodnoty nepotvrzují existenci statisticky významných rozdílů v délce praxe AP obou sledovaných skupin. Lze pouze dovodit z obecné situace (nikoliv z výsledků výzkumu), že mají-li zaměstnavatelé možnost zaměstnávat AP s praxí, pak upřednostňují ty, kteří se osvědčili a mají zkušenosti. Důvody nejvyšší četnosti AP v prvním či druhém roce praxe jsou uvedeny výše v části zprávy věnované souhrnným výsledkům výzkumu.

5.2 Místo výkonu práce AP

V působení AP podle institucí, na kterých působí, lze konstatovat určité rozdíly u obou skupin AP. Největší počet AP jak u žáků se ZP, tak i AP u žáků se SZ působí v institucích základního vzdělávání. Oproti tomu je nižší počet AP u žáků se SZ vzdělávaných v institucích předškolního vzdělávání (7,5 % proti téměř 13 % AP u žáků se ZP). Zastoupení AP v jednotlivých vzdělávacích institucích (předškolní – základní – střední – vyšší školství) sumarizuje níže uvedená Tab. 10.

Tab. 10 Distribuce AP podle vzdělávací instituce, na které působí

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	N	%	n	%
Předškolní vzdělávání	174	12,99	15	7,5	189	12,27
Základní vzdělávání	1114	83,13	182	91	1296	84,17
Střední vzdělávání	51	3,8	3	1,5	54	3,5
Vyšší odborná škola	1	0,08	0	0	1	0,06
Celkem	1340	100	200	100	1540	100

Jak bylo zmíněno v předchozí části, předškolní a střední vzdělávání není povinné, a proto do zjištěných výsledků vstupují faktory jako motivace pro další vzdělávání nebo jeho dostupnost (např. v případě MŠ). Konstatujeme rovněž, že AP u žáků se SZ jen minimálně působí na středním stupni vzdělávání. Do zpracovaných dat byly zahrnuty pouze jednoznačné odpovědi AP v záležitosti uvedení instituce, na které aktuální výkon funkce AP realizují.

5.3 Nejvyšší dosažené vzdělání AP

Výsledky prezentované v následující tabulce (Tab. 11) dokládají rovněž určité rozdíly mezi oběma skupinami AP.

Tab. 11 Nejvyšší dosažené vzdělání AP

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	N	%	n	%
Základní	10	0,7	6	2,9	16	1,0
Střední s výučním listem	97	7,1	24	11,8	121	7,7
Střední s maturitou	726	53,3	116	56,9	842	53,8
VOŠ	102	7,5	10	4,9	112	7,2
VŠ	426	31,3	48	23,5	474	30,3
Celkem	1361	100	204	100	1565	100

Rozdíl lze spatřit v úrovních dosaženého vysokoškolského a vyššího odborného vzdělání. Zde je počet AP s daným stupněm vzdělání o cca 10 % vyšší u AP pracujících se žáky se ZP než v případě AP pracujících se žáky se SZ. Naopak větší je podíl AP u žáků se SZ, kteří dosáhli nižšího stupně vzdělání (s výučním listem nebo se základním vzděláním). Souhrnně u obou těchto vzdělanostních stupňů je rozdíl – vyšší podíl AP u SZ cca 7%.

Interpretujeme naměřené výsledky jako doklad empiricky ověřené skutečnosti, kdy AP u žáků se SZ jsou více vybíráni s ohledem na jejich konkrétní znalosti cílové skupiny – a způsobilosti plnit úkoly AP – bez ohledu na dosažené vzdělání. U AP pro žáky se ZP pak, i vzhledem k počtu vysokých škol produkujících absolventy se speciálně pedagogických zaměřením, je počet AP s vyšším vzděláním snáze „zajistitelný“.

5.4 Absolvování kvalifikačního kurzu

Požadavky na kvalifikaci AP jsou jasně stanoveny v legislativě. Je proto logické, že vyšší zastoupení absolventů kvalifikačního kurzu pro AP je na straně těch, kteří pracují se žáky se SZ (vzhledem k nižší úrovni nejvyššího dosaženého vzdělání). Výsledky o ne/absolvování kvalifikačního kurzu pro AP jsou uvedeny v Tab. 12.

Tab. 12 Ne/absolvování kvalifikačního kurzu pro AP

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	n	%	n	%
Ano	753	55,1	118	57,6	871	55,4
Ne	614	44,9	87	42,4	701	44,6
Celkem	1367	100	205	100	1572	100

Níže uvádíme porovnání druhu pracovně-právního vztahu u obou skupin AP, včetně informace o jejich současném zaměstnavateli (Tab. 13 a 14).

Tab. 13 Pracovně-právní vztahy AP

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	n	%	n	%
Dohoda o pracovní činnosti	38	2,8	10	4,9	48	3,1
Dohoda o provedení práce	25	1,8	3	1,5	28	1,8
Pracovní poměr	1303	95,3	192	93,7	1495	95,1
Jiné	1	0,1	0	0	1	0,1
Celkem	1367	100	205	100	1572	100

Tab. 14 Současný zaměstnavatel AP

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	n	%	n	%
Škola	1352	98,9	201	98	201	98,79
Někdo jiný	15	1,1	4	2	1356	1,21
Celkem	1367	100	205	100	1557	100

Největší část AP jak u žáků se ZP, tak AP u žáků se SZ má uzavřen se zaměstnavatelem pracovní poměr. Okolo 3 % AP pracují na Dohodu o provedení činnosti, pracovní poměr formou Dohody o provedení práce má v obou případech okolo 2 % AP. Konstatujeme, že v daném směru nejsou statisticky významné rozdíly mezi oběma skupinami AP.

5.5 Typ stávajícího pracovního úvazku AP

Odpovědi AP na typ pracovního úvazku, který aktuálně AP vykonávají, jsou přehledem uvedeny v Tab. 15.

Tab. 15 Typ pracovního úvazku AP

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	n	%	n	%
Plný úvazek	247	18,1	81	39,5	328	20,9
Částečný úvazek	1120	81,9	124	60,5	1244	79,1
Celkem	1367	100	205	100	1572	100

Pracovní poměr na plný úvazek má sjednáno téměř 40 % AP pracujících se žáky se SZ (oproti 18 % AP pracujících se žáky se ZP).

Uvedený, významný rozdíl v míře pracovního úvazku mezi oběma skupinami AP může mít několik příčin:

Na prvním místě je nutno uvést rozdílné způsoby financování AP. Typicky pro žáky se sociálním znevýhodněním jsou určeny samostatné rozvojové a dotační programy (např. v letošním roce např. z Rozvojového programu MŠMT – „Podpora financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se znevýhodněním - 2015). V minulosti též („Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením a děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním" 2014; Program MŠMT na podporu integrace romské menšiny a inkluzivních škol 2012 apod.). V těchto programech může být (a zpravidla je) definována pozice AP „v celých úvazcích“.

Naproti tomu výrok školského poradenského zařízení o potřebě (doporučení) pozice AP u žáka se zdravotním postižením je velmi často, a velmi často právě z důvodu nedostatku finančních prostředků, formulováno jako doporučení na menší podíl úvazku příp. menší počet hodin apod. Z praxe SPC je poznatek o zdůvodňování těchto návrhů např. posílením žákovy samostatnosti v případě předmětů nebo činností, které zvládá nebo částečně zvládá samostatně. Ve vybraných situacích není výjimkou praxe, kdy má dítě/žák ze zdravotních důvodů zkrácenou výuku, nebo je na základě lékařského doporučení z některých předmětů „osvobozen“ (např. těžce ZP z TV). Často je však výrok ŠPZ doporučující i pro plný pracovní úvazek, ovšem při přidělování (navýšení) normativu na úhradu odměny AP je však rozhodnuto o snížení úvazku.

5.5.1 Vlastní volba částečného pracovního úvazku

AP byli dotazováni, zdali si částečný pracovní úvazek (odpovídali pouze ti, kteří takto nyní pracují) zvolili dobrovolně (sami), příp. jim tato možnost nabídnuta nebyla. Zjištěné výsledky jsou uvedeny v tabulce níže (Tab. 16).

Tab. 16 Vlastní volba částečného pracovního úvazku

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	N	%	n	%
Ano	204	19	35	29,2	239	20
Ne	871	81	85	70,8	956	80
Celkem	1075	100	120	100	1195	100

Částečný pracovní úvazek nemusí vždy představovat omezení či „nepříznivý stav“ pro osobu, která v jeho rámci realizuje svůj pracovní potenciál. V některých situacích (péče o malé dítě apod.) může být zkrácený pracovní úvazek vhodným řešením účasti osoby na pracovním trhu. Proto bylo zásadní zjistit, zda naměřené hodnoty – vysoké – plných 81,9% u AP pro žáky ZP a 65% u AP pro žáky SZN – odpovídají potřebám a vůli daného pracovníka. Ukázalo se, že nikoliv. Jen výrazná menšina AP u žáků ZP (19%) si zvolila zkrácený úvazek sama – „dobrovolně“, ostatním byla tato možnost předložena jako nutnost. U AP u žáků se SZ je situace lepší – necelých 30% volilo tuto možnost dobrovolně.

I v této oblasti se potvrzuje rozdíl mezi AP působícími u žáků se ZP a žáků se SZ.

5.5.2 Další úvazek AP na škole, kde nyní v pozici AP působí

Komplex zjištění týkajících se pracovněprávních vztahů AP vedl k hypotéze, že snížené úvazky, tomu odpovídající nižší příjmy, budou v řadě případů kompenzovány existencí dalšího pracovního úvazku. Předmětem výzkumu nebylo sledování těchto dalších úvazků AP globálně (tedy u jiných zaměstnavatelů, práce odpoledne apod.), ale zjištění, zda snížený úvazek AP není obecně kompenzován dalšími pracemi, které jsou těmto pracovníkům na škole nabízeny. Níže uvedená tabulka (Tab. 17) podává přehled o současné situaci AP, zdali ne/mají sjednán na škole, kde aktuálně působí, také ještě další pracovní úvazek.

Tab. 17 Existence dalšího pracovního úvazku AP na škole, kde nyní působí

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	n	%	n	%
Ano	493	36,8	61	30,3	554	36
Ne	847	63,2	140	69,7	987	64
Celkem	1340	100	201	100	1541	100

Výsledky neukazují převahu existence dalšího úvazku, ale také ne jeho zanedbatelný podíl. U AP pro žáky se ZP se jedná o 36,8 % respondentů a u AP u žáků se SZ o 30,3% respondentů. Zajímavá je situace u AP pro SZ – kde cca 30% z nich volilo kratší pracovní úvazek dobrovolně a stejně tak 30% z nich působí na škole ještě v další pracovní pozici.

5.6 Délka trvání stávajícího pracovního úvazku AP

AP měli možnost zvolit některou z možností délky trvání stávajícího pracovního úvazku, který připadal v úvahu (období byla volena podle empirie a potvrzena byla v rámci pilotního šetření). A to do 30. 6., do 31. 7., do 31. 8. a do konce roku – v případě výzkumu do konce roku 2015. Distribuce jednotlivých možností ilustruje Tab. 18.

Tab. 18 Délka trvání stávajícího pracovního poměru

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	n	%	N	%
Do 30. 06. 2015	746	89,56	93	76,23	839	87,86
Do 31. 07. 2015	76	9,12	4	3,28	80	8,38
Do 31. 08. 2015	1	0,12	0	0	1	0,1
Do 31. 12. 2015	10	1,2	25	20,49	35	3,66
Celkem	833	100	122	100	955	100

Výsledky výzkumu ukázaly statisticky významný rozdíl v délce pracovního úvazku sledovaných skupin respondentů výzkumu. O třináct procent více AP pro žáky se ZP má pracovní úvazek uzavřen jen do června 2015. (připomínáme, že výzkum probíhal v měsících únor-duben 2015).

Dominantní rozdíl byl zaznamenán u možnosti – délky trvání pracovního poměru do konce kalendářního roku, tedy do prosince 2015. Rozdíl činí téměř 20 % – zatímco AP pracujících u žáků se ZP mají pracovní poměr do 31. 12. sjednán pouze v 1,2 % případů, u AP pracujících u žáků se SZ je to plných 20,5%. Zároveň cca o 13 % méně AP pracujících u žáků se SZ má uzavřen pracovní poměr do 30. 6. daného kalendářního roku. Skupina AP pracujících se žáky se SZ je specifická tím, že u nich zaměstnavatelé využívají odlišného dotačního schématu mzdových prostředků – kalendářní rok, jak již bylo uvedeno výše.

5.7 Finanční ohodnocení AP

Výsledky uvedené v následující Tab. 19 ukazují rozdíly ve výši finančního ohodnocení sledovaných skupin respondentů. Finanční ohodnocení v rozmezí kategorií 12 001 Kč – 14 000 Kč, a 14 001 Kč, tedy z pohledu sledované pracovní pozice znamenající vysokou míru ohodnocení, zvolilo téměř dvojnásobně více respondentů AP pracujících s žáky se SZ než AP u žáků se ZP.

a více představuje téměř dvojnásobný rozdíl mezi skupinami AP, a to na stranu. Nejnižší finanční ohodnocení (tj. do 6000 Kč) dosahuje o cca 3 % více AP pracujících se žáky se ZP.

Tab. 19 Finanční ohodnocení AP

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	n	%	n	%
do 6000 Kč	193	14,1	24	11,7	217	13,8
6001 - 8 000 Kč	287	21	33	16,1	320	20,4
8001 - 10 000 Kč	293	21,4	29	14,1	322	20,5
10 001 - 12 000 Kč	228	16,7	25	12,2	253	16,1
12 001 - 14 000 Kč	129	9,4	40	19,5	169	10,8
14 001 Kč a více	128	9,4	41	20	169	10,8
Bez odpovědi	109	8	13	6,3	122	7,8
Celkem	1367	100	205	100	1572	100

Výzkum prokázal vyšší finanční ohodnocení u asistentů pedagoga pracujících se žáky se SZ. Interpretace tohoto faktu je vícezdrojová, za základní příčinu, prokázanou výzkumem, považujeme vyšší počet pracovních úvazků v plné výši (tj. 1,0) právě u AP pro žáky se SZ oproti AP pro žáky se ZP. Pravděpodobně pouze tato skutečnost vedla k překvapivým výsledkům, kdy mzdu nad 12 tis. korun měsíčně uvádí plných cca 40% AP u žáků se SZ a „jen“ 19% AP u žáků se ZP. Zdůraznit je třeba, že tomu tak je navzdory v průměru vyššímu vzdělání, jehož AP pro žáky se ZP dosáhli. (viz výše).

5.7.1 Vnímání finančního ohodnocení

AP byli rovněž dotázáni otázkou, zdali považují finanční odměnu, kterou aktuálně pobírají, jako dostačující vzhledem k odvedené práci. Do odpovědí pro následné zpracování výsledků nebylo zahrnuto 33 z nich, jelikož tito AP se k položce dotazníku nevyjádřili. Sumarizace odpovědí AP, zdali finanční odměnu ne/považují jako dostačující, jsou uvedeny v Tab. 20.

Tab. 20 Vnímání finančního ohodnocení jako dostačujícího

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	n	%	n	%	n	%
Ano	352	25,7	63	30,7	415	26,4
Ne	986	72,2	138	67,3	1124	71,5
Bez odpovědi	29	2,1	4	2	33	2,1
Celkem	1367	100	205	100	1572	100

Dá se předpokládat, že právě díky většímu počtu AP žáků se SZ, kteří mají vyšší objem příjmů, hodnotí tato skupina finanční ocenění své práce pozitivněji než v případě AP žáků se ZP. Rozdíl mezi skupinami však činí pouze 5 %. Dominantním zjištěním je téměř ¾ vnímání vlastního příjmu jako ne dostatečného – tedy neadekvátního odevzdávané práci. Jakkoliv můžeme subjektivní náhled na výši platu považovat většinově za problematický (existují názory, podle nichž je obecně vnímanou hladinou „odpovídajícího příjmu“ příjem o cca 1/3 přesahující příjem jehož dotyčná osoba dosahuje. I při vědomí těchto obecných pravidel konstatujeme, že naměřené výsledky potvrzují jednak nízké platové ohodnocení práce AP (zejména AP dosahujících vysokoškolského vzdělání) a rovněž potvrzují nespokojenost respondentů s tímto stavem.

5.8 Zájem AP pokračovat na stávající pozici také v budoucnu

Již výše jsme uvedli řadu zjištění (výše platu, délka pracovní smlouvy, rozsah pracovního úvazku, hodnocení dostatečnosti příjmu), které v souhrnu mají vliv na identifikaci pracovníka s vlastní pracovní pozicí a jeho představami o působení do budoucna. Tato tvrzení jsou obecná, a týkají se v podstatě všech pracovníků. V tomto směru jsou zajímavé výsledky naměřené v prezentovaném výzkumu.

Pracovní stabilita, která se jeví jako jistější v případě AP u žáků se sociálním znevýhodněním-pokrytí úvazku na celý rok a větší počet AP pro SZ má plný úvazek, konečná výše finančního ohodnocení - má jednoznačně pozitivní dopad na motivaci pro práci AP do budoucna. Sumář odpovědí a jejich četností v oblasti pokračování na pozici AP také do budoucna je znázorněn tabulkou níže (Tab. 21).

Tab. 21 Zájem AP pokračovat na stávající pozici také v budoucnu

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	N	%	n	%	n	%
Určitě ano	606	44,3	113	55,1	719	45,7
Spíše ano	376	27,5	45	22	421	26,8
Spíše ne	149	10,9	20	9,8	169	10,8
Určitě ne	39	2,9	5	2,4	44	2,8
Nevím	159	11,6	20	9,8	179	11,4
Bez odpovědi	38	2,8	2	1	40	2,5
Celkem	1367	100	205	100	1572	100

O více než 10 % AP pracujících se žáky se SZ uvedlo, že by určitě chtěli v pozici AP pokračovat také v budoucnu. Situace u AP pracujících se žáky se ZP je mírně odlišná - ve smyslu nižšího zájmu zastávat danou pozici i v budoucnu.

5.9 Metodická podpora AP

Dále bylo identifikováno, zda byla AP poskytována metodická podpora z jiného zdroje, než od je třídního učitele/ky. Níže uvedená tabulka 20 podává přehled o situaci v této oblasti.

Tab. 22 Poskytování metodické podpory AP mimo třídního učitele

	AP u žáků s ZP		AP u žáků s SZ		Celkem	
	N	%	n	%	n	%
Ano	688	54	101	52,1	789	53,8
Ne	585	46	93	47,9	678	46,2
Celkem	1273	100	194	100	1467	100

Naměřené výsledky neprokázaly rozdíly v této oblasti u sledovaných a komparovaných skupin respondentů. Míra využívání a nevyužívání metodické podpory (jiným subjektem než třídním učitelem) je u obou skupin téměř shodná.

5.10 Evaluace interpersonálních vztahů

Hodnocení celkové spokojenosti s poskytnutou metodickou podporou je obsahem následujícího oddílu textu. Využito bylo hodnocení s pomocí škál pro identifikaci míry/kvality metodické podpory. Při srovnávání obou skupin byly rozdíly minimální. Nejvýznamnější odchylka byla zaznamenána v oblasti spolupráce AP se zákonným zástupcem, kdy průměrná hodnota, jíž uváděli pro danou oblast AP u žáků se sociálním znevýhodněním na 10 bodové škále činila 6,6 oproti AP u žáků se zdravotním postižením, kde průměrná hodnota činila 8,1.

Tento výsledek může být ovlivněn různými faktory (př. jazyková bariéra v případě žáků z národnostních menšin nebo dětí cizinců, ekonomické důvody rodičů dětí, které do školy dojíždějí, postoj rodičů ke vzdělání a škole apod.)

Tab. 23 Hodnocení interpersonálních vztahů, metodické podpory a celkové hodnocení spokojenosti

	Asistenti pedagoga žáka se zdravotním postižením (ZZN)		Asistenti pedagoga žáka se sociálním znevýhodněním	
	velmi špatný 1	→ velmi dobrý 10	velmi špatný 1	→ velmi dobrý 10
AP vztah s vedením školy		8,9		8,9
AP vztah s třídním učitelem		9,2		9,3
AP vztah s ostatními učiteli		9		8,9
AP vztah se žákem s SVP		8,7		8,7
Vztah ostatních žáků směrem k AP		9,1		8,9
Vztah ostatních žáků k žákovi s SVP		7,8		7,3
Vztah mezi žákem SVP a třídním učitelem		8,7		8,6
Spolupráce se zák. zástupcem žáka SVP		8,1		6,6
	naprosto nesouhlasím 1	→ naprosto souhlasím 10	naprosto nesouhlasím 1	→ naprosto souhlasím 10
metodická podpora je dostačující		7,1		7,4
uč.mě ve vzdělávání považuje za partnera		8,8		8,8
ve třídě máme s TU jasně rozdělené role		8,9		8,7
Uč. Mi při práci se žákem SVP poradí		8,6		8,4
	naprosto nespokojen 1	→ naprosto spokojen 10	naprosto nespokojen 1	→ naprosto spokojen 10
moje celková spokojenost s prací AP		7,96		8,02

6 Náplň práce asistentů pedagoga

Obecnou charakteristiku hlavních činností AP stanoví §7 vyhlášky 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, takto:

- a) pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází;
- b) podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí;
- c) pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku;
- d) nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání.

Náplň práce asistenta pedagoga a zařazení do patřičné platové třídy se uskutečňuje na základě nejnáročnějších požadovaných činností a jeho odborné kvalifikace ve smyslu **nařízení vlády 469/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, Katalog prací 2.16.5. ASISTENT PEDAGOGA**, 4. – 8. platová třída:

- 4. platová třída

Pomocné práce při výchově se týkají pouze základních návyků a způsobů chování (pomocný vychovatel).

- Pomocné výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí, žáků nebo studentů.
- Pomocné výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

- 5. platová třída

Rutinní výchovné úkony zaměřené na společenské chování, pracovní, hygienické a jiné návyky a pohybové aktivity.

- Provádění rutinních prací při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních hygienických a jiných návyků, péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí, žáků nebo studentů.

- 6. platová třída

Cílené výchovné působení na zkvalitnění základních návyků společenského chování.

- Výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů.

Cílené výchovné působení na vytváření základních životních návyků.

- Výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

- 7. platová třída

Rutinní pedagogická činnost podle přesného usměrnění. Uplatnění najde u pedagogů zaměřených na výklad a osvojení konkrétních úzkých znalostí a postupů, např. specifické části učiva, okruhu znalostí, určité zručnosti a dovednosti. Může se vyskytnout v rámci vzdělávacího programu, předmětu nebo učební látky, např. ovládání určitého stroje, specifické technologie apod.

Výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s dětmi a žáky nebo studenty podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů.

- 8. platová třída

Asistent pedagoga podle přesného zadání a rámce stanoveného pedagogem provádí plnohodnotnou výchovnou a vzdělávací činnost.

Vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávací potřeby dítěte, žáka nebo studenta nebo skupiny dětí, žáků nebo studentů.

6.1 Struktura činností – náplň práce AP u žáků se SVP

V rámci výzkumu jsme se zaměřili na obě skupiny asistentů pedagoga. U žáků se SVP byly reflektovány výsledky pilotního měření, které ukázaly na poněkud odlišnou skladbu činností AP – kdy jsou více než u AP u žáků se ZP akcentovány činnosti zaměřené na podporu komunikace s rodinou, případně přímou práci s rodinou a některé další.

Tab. 24 popisuje činnosti a jejich četnosti u AP podporujících žáky se SVP, které uváděli respondenti v rámci výzkumu.

Tab. 24 Struktura činnosti AP v rámci podpory žáka se SVP

ČINNOSTI	STÁLE	ČASTO	OBČAS	NE
	min. 1x denně	min. 1x týdně	min. 1x měsíčně	
domluva vedení aktivit v hodině	41,5	19,5	13,8	25,2
společná příprava s žákem na vyučování	37,2	16,6	12,5	33,8
komunikace s rodinou žáka	36,3	27,4	20,0	16,3
společné hodnocení výsledků žáka	33,6	26,0	17,5	22,9
zajišťování pomůcek	23,8	17,7	20,1	38,4
organizování mimoškolních aktivit	7,9	9,1	16,6	66,4
jiné	5,9	2,1	1,1	90,9
přivádění rodičů do školy	3,2	1,6	5,7	89,4
vodění dětí do školy	3,2	1,3	3,8	91,7
n = 1733				

Z uvedené tabulky vyplývá, že komunikace s rodinou žáka je obsahem práce nejčetnější skupiny AP (83,7 %), dále je pak zastoupena kategorie společné hodnocení výsledků žáka (77,1 %) a domluvené vedení aktivit v hodině (74,8 %). Domluva vedení aktivit v hodině je, zcela logicky, ve 41,5 % prováděno stále (tj. alespoň 1x denně). Vyšší než 30% hranice dosáhly aktivity prováděné alespoň denně následující činnosti: společná příprava s žáky na vyučování (37,2 %), komunikace s rodinou žáka (36,3 %) a společné hodnocení výsledků žáka (33,6 %). Naopak organizace mimoškolních aktivit je součástí práce u 33,6 % AP. I tato činnosti AP, které lze považovat za okrajovou součást práce se žáky, lze považovat přivádění rodičů do školy nebo vodění dětí do školy (cca 10 %).

Pro srovnání s výše uvedenou Tab. 24, níže uvádíme sumarizační tabulku četnosti odpovědí činností podpory žáků (a jejich rodinami) u AP pracujících pouze u žáků se sociálním znevýhodněním (Tab. 25).

Tab. 25 Struktura činnosti AP u žáků se sociálním znevýhodněním a jejich rodinami

ČINNOSTI	STÁLE	ČASTO	OBČAS	NE
	min. 1x denně	min. 1x týdně	min. 1x měsíčně	
společná příprava s žákem na vyučování	44,4	25,9	12,2	17,5
komunikace s rodinou žáka	20,5	29,8	41,5	8,2
vodění dětí do školy	2,9	1,0	6,3	89,8
přivádění rodičů do školy	3,9	4,9	12,7	78,5
zajišťování pomůcek	19	19	34,1	27,9
společné hodnocení výsledků žáků	28,3	37	21,5	13,2
organizace (zajištění)mimoškolních aktivit	11,2	13,2	30,2	45,4
domluva vedení aktivit v hodině	45,4	22,9	19,5	12,2
jiné	9,8	5,9	3,3	81
n = 205				

Z uvedené tabulky vyplývá, že společná příprava s žákem na vyučování je obsahem práce nejčetnější skupiny AP u žáků se sociálním znevýhodněním (téměř 1/2 AP uvedla interval „Stále“ a 1/5 interval „Často“), dále je pak zastoupena kategorie společné hodnocení výsledků žáka (28 % „Stále“ a 37 % „Často“) a domluva vedení aktivit v hodině (zde opět téměř 1/2 AP uvedla „Stále“ a 23 % „Často“). Pravidelnou - denní komunikaci s rodinou žáka uvedlo 20,5 % a v intervalu alespoň 1x za týden 30 % těchto AP. Činnosti AP u žáků se sociálním znevýhodněním, které lze považovat za okrajovou součást práce, lze považovat přivádění rodičů do školy nebo vodění dětí do školy.

6.2 Asistent pedagoga u žáků se ZP a činnost pomoci při pohybu, sebeobsluze a úkony zdravotní a zdravotně sociální povahy

V této části budou představeny výsledky výzkumu sledující jednotlivé činnosti/úkony AP soustředěné do tří celků: pomoc při pohybu, sebeobsluze a provádění úkonů zdravotní či zdravotnické povahy.

6.2.1 Úkony pomoci při pohybu

Jedná se o činnosti, které jsou de iure již nyní platnou náplní činnosti AP viz výše ust. § 7 vyhlášky č. 73/2005 Sb. V popisovaném výzkumu byly sledovány tyto činnosti:

- a) asistence při přesunech ve třídě;
- b) dopomoc při chůzi;
- c) dopomoc při vstávání (z lůžka, žíněnky aj.);
- d) dopomoc při usedání;
- e) zvedání žáka bez pomoci zvedáku;
- f) zvedání žáka s pomocí zvedáku;
- g) nošení žáka;
- h) manipulace s vozíkem při pohybu;
- i) pomoc při nastupování / vystupování z/do auta;
- j) vysazení na WC;
- k) pomoc při prostorové orientaci (verbální dotykem).

Celkový rozsah prováděných činností uvádíme v následující Tab. 26.

Tab. 26 Rozsah činností dopomoc při pohybu

ČINNOSTI	STÁLE	ČASTO	OBČAS	NE
	min. 1x denně	min. 1x týdně	min. 1x měsíčně	
asistence při přesunech ve třídě	33,8	8,4	9,0	48,8
dopomoc při chůzi	16,7	4,9	7,7	70,7
pomoc při prostorové orientaci	16,6	6,2	8,9	68,3
dopomoc při vstávání	11,4	4,0	6,9	77,8
manipulace s vozíkem žáka při pohybu	11,3	1,8	2,7	84,3
vysazení na WC	10,9	2,4	3,2	83,5
zvedání žáka bez zvedáku	10,6	1,8	2,4	85,2
Jiné	5,9	1,5	0,9	91,7
nošení žáka	4,6	2,6	3,6	89,2
pomoc při nastupování/vystupování z auta	4,4	2,0	4,6	89,0
zvedání žáka s pomocí zvedáku	0,8	0,3	0,7	98,2
n = 1733				

Dopomoc při pohybu představuje specifickou činnost, kde se předpokládá vazba na užší okruh žáků, kteří mají příslušné pohybové či smyslové znevýhodnění. V některých případech (např. AP v mateřské škole) však pomoc při pohybu může zahrnovat i další skupiny dětí.

V rámci těchto specifických činností jsou zaznamenány výrazné rozdíly. Např. asistenci - dopomoc při přesunech žáků ve třídě vykonává více než 50 % AP a 34 % tak činí alespoň 1x denně.

Naproti tomu úkon „nošení žáka, zvedání s pomocí zvedáku nebo pomoc při nástupu a výstupu z auta“ jsou činnosti, které z celkového pohledu AP vykonává spíše jen malé procento (cca 10 %, necelá polovina tak činí alespoň 1x denně; kolem 4 % ji pak vykonává spíše občas – tj. alespoň 1x za měsíc). Lze však konstatovat, že je to činnost realizovaná 15–20 % AP u žáků s tělesným postižením nebo kombinovanými vadami (viz Tab. 26).

V následující části uvádíme zjištěné výsledky – zde úkony „pomoci při pohybu“ členěné dle jednotlivých skupin AP – dle druhu zdravotního postižení žáka. Vždy zvláště pro asistenta pedagoga, který působil u žáka s následujícím postižením:

- a) mentální postižení – MP;
- b) sluchové postižení – SP;
- c) tělesné postižení – TP;
- d) zrakové postižení – ZP;
- e) narušení komunikační schopnosti – NKS;
- f) poruchy autistického spektra – PAS;
- g) kombinované postižení – KP.

Největší rozsah pomoci při pohybu vyžadují (dle očekávání) žáci s tělesným postižením. Možnost - stále a často - zvolilo u některých činností mapujících rozsah pomoci až 85 % AP. Typickými úkony, na nichž participuje nadpoloviční většina AP, jsou dopomoc při chůzi, dopomoc při vstávání a usedání a asistence při přesunech ve třídě. Stejně tak pozorujeme vysoké zastoupení těchto činností u AP působících u žáků s kombinovaným zdravotním postižením (připomeňme, že zde převažuje kombinace postižení mentálního a tělesného). Samostatnou kategorii představují AP působící u žáků se zrakovým postižením, kde je jejich činnost soustředěna na úkony „pomoc při prostorové orientaci“ a dále „asistence při přesunech ve třídě“ či „dopomoc při chůzi“. Podle očekávání menší rozsah činností tohoto druhu jsme zaznamenali u AP u žáků s narušením komunikační schopnosti a sluchovým postižením.

Zásadním zjištěním je skutečnost, že ani v činnostech, které jsou obecně považovány za imanentní způsob podpory žáka s určitým zdravotním postižením není tato podpora poskytována ve 100% a někdy ani v nadpoloviční většině situací (zrakové postižení a pomoc při prostorové orientaci nebo tělesně postižení a pomoc při chůzi/manipulaci s vozíkem). Existuje řada žáků s příslušným zdravotním postižením, kteří daný úkon zvládají samostatně, ať již vzhledem k (mírnějšímu) stupni zdravotního postižení nebo pro zvládnutí kompenzačních činností, které zvyšují jejich samostatnost.

Ve sledované oblasti (násl. Tab. 27) bylo hodnoceno 11 úkonů. Z celkového množství 77 variant (při sedmi druzích zdravotního postižení) je daná činnost zajišťována nadpoloviční většinou AP v 8 případech. Přitom 4 úkony se objevují ve skupině žáků s TP a 2 ve skupině žáků se zrakovým postižením. Ve skupině žáků s NKS AP neposkytují (v námi popisovaném rozsahu) žádný z úkonů v 8 případech, u žáků se SP v 6 situacích/úkonech a u žáků se zrakovým postižením je nulové zastoupení dvou činností/úkolů

Tab. 27: Četnost činností „pomoc při pohybu“ AP u jednotlivých skupin žáků dle zdravotního postižení vykonávaných „stále a často“.

Činnost/úkon – druh zdravotního postižení žáka	KP	MP	NKS	PAS	SP	TP	ZP
a) asistence při přesunech ve třídě	61,30	56,50	22,60	40	22	85,90	54,80
b) pomoc při chůzi	45,90	34,70	3,20	12	4	56,70	45,20
c) pomoc při vstávání (z lůžka, žíněny aj.)	35,70	25,90	0	7,70	4	52,50	9,50
d) dopomoc při usedání	37,80	25,10	3,20	5,80	0	55,80	21,50
e) zvedání žáka bez pomoci zvedáku	31,50	20,50	0	5,20	0	49,20	7,20
f) zvedání žáka s pomocí zvedáku	2,50	3,30	0	0,30	0	3,40	0
g) nošení žáka	15,80	13,90	0	3	0	29,20	0
h) manipulace s vozíkem při pohybu	32,40	20,40	0	3,20	0	60	2,40
i) pomoc při nastupování / vystupování z/do auta	14,90	13,10	0	2,20	0	20,90	14,30
j) vysazení na WC	31	25,20	0	7,40	2	40	7,20
k) pomoc při prostorové orientaci (verbální dotykem)	43,40	35	0	24,10	18	27,50	64,30
Celkem 1 117 AP	235	274	31	365	50	120	42

Pozn.:

- Stále = nejméně 1x denně, často = nejméně 1x za týden. Další kategorií bylo „občas“ – prováděný úkon nejméně 1x měsíčně.
- Údaje v tabulce jsou součtem možností „stále a často“. Údaje v tabulce jsou v %.
- Červeně jsou vyznačeny nadpoloviční četnosti a modře úkony vykonávané více než 40% a méně než 50% AP.

6.2.2 Úkony asistenta pedagoga – pomoc při sebeobsluze

V předmětné oblasti bylo zjišťováno působení AP při zajištění/pomoci s těmito úkony sebeobsluhy:

- a) krájení stravy;
- b) mixování stravy;
- c) podávání stravy;
- d) podávání tekutin;
- e) příprava/podávání nutričních nápojů;
- f) oblékání a svlékání;
- g) obouvání a zouvání;
- h) zavazování tkaniček;
- i) výměna hygienických pomůcek (pleny, vložky, aj.);
- j) výměna osobního prádla;
- k) celková koupel/sprcha;
- l) hygienická pomoc s vyprázdněním;
- m) mytí rukou;
- n) sušení rukou;
- o) čištění zubů;
- p) asistentce při smrkání;
- q) asistence při uchopování předmětů;
- r) „hlídání“ kochleárního implantátu;
- s) obsluha řečového procesoru;
- t) servis sluchadel (výměna baterií, čištění aj.).

Rovněž úkony sebeobsluhy jsou uvedeny mezi standardní činnosti AP (užitím dikce § 7 vyhl. č. 73/2005 Sb.). Přesto se v praxi lze setkat s (nikoliv ojedinělými) názory, že se jedná o činnosti tzv. sociální, tedy činnosti, které nepřísluší asistentu pedagoga – jako pedagogickému pracovníkovi. V souladu s pojetím naší zprávy zastáváme stanovisko neoprávněnosti takových postojů a považujeme výše uvedené činnosti/úkony AP za prováděné v souladu s právní úpravou.

Ve sledované oblasti bylo posuzováno 20 možných činností/úkonů. Při existujících 7 skupinách žáků dle zdravotního postižení, tak existuje celkem 140 dílčích výsledků. Nadpoloviční většina byla zaznamenána jen v pěti oblastech. Z nichž ve třech případech šlo o úkony poskytované žákům s kombinovaným postižením, a dva úkony byly nadpoloviční většinou AP poskytovány žákům s tělesným postižením.

Více než 40% četnost provádění daného úkonu uvedli AP u pěti činností u žáků s kombinovaným postižením, čtyři činnosti u žáků s TP a dvě činnosti u žáků s MP.

Poněkud překvapivě nedosáhly této četnosti AP působící u žáků s PAS a žáků se zrakovým postižením. Nepřekvapí menší zastoupení těchto úkonů u AP působících u žáků s NKS.

Naproti tomu je hodnotíme jako překvapivé, že vůbec žádné zastoupení příslušné činnosti (připomínáme v režimu stále + často) bylo zaznamenáno jen u sedmi úkonů (z dvaceti) u žáků s NKS, pěti úkonů u žáků se sluchovým postižením a tří úkonů u žáků se zrakovým postižením a jednoho úkonu (servis sluchadel) u žáků s PAS. Ze 140 dílčích posuzovaných úkonů/činností tak ve sledované četnosti (stále + často) nebylo poskytováno ve sledovaném intervalu jen u 16 úkonů!

Pokud bychom uvedli i výsledky v kategorii „občas“ tj. nejméně 1x do měsíce, byly by výsledky ještě výraznější – ve prospěch zastoupení těchto činností AP u všech skupin žáků se zdravotním postižením.

Naměřené výsledky uvádíme v následujících tabulkách 28 a 29. První z nich představuje naměřené výsledky pro AP působících u žáků se ZP (bez dělení na druh zdravotního postižení žáka) a zahrnuje i odpovědi „občas“, znamenající, že AP vykonává danou činnost alespoň 1x měsíčně. Tuto frekvenci považujeme za výjimečnou. Proto v následující Tab. 28 uvádíme:

- a) výsledky zohledňující druh ZP žáka, u něhož AP působí
- b) výsledky v kategorii „stále“, tj. minimálně 1x denně a „často“, tj. minimálně 1x týdně.

Tab. 28 Četnost činností „pomoc při sebeobsluze“ u AP u žáků se ZP (celkově)

ČINNOSTI	STÁLE	ČASTO	OBČAS	NE
	min. 1x denně	min. 1x týdně	min. 1x měsíčně	
zavazování tkaniček	23,3	9,6	10,2	56,9
oblékání a svlékání	22,0	11,8	11,2	55,0
obouvání a zouvání	19,7	8,7	11,8	59,8
mytí rukou	18,4	5,4	7,2	69,0
podávání tekutin	16,5	4,4	5,0	74,1

sušení rukou	16,4	4,4	5,4	73,7
podávání stravy	15,3	4,5	5,5	74,6
asistence při uchopování předmětů	15,2	7,0	9,3	68,4
krájení stravy	13,4	7,5	8,6	70,5
asistence při smrkání/odsávání hlenů	13,1	6,9	8,4	71,6
hygienická pomoc po vyprázdnění	12,9	5,0	6,4	75,7
Jiné	8,0	2,0	1,2	88,8
výměna hygienických pomůcek	7,7	1,7	5,0	85,6
výměna osobního prádla	5,8	4,3	9,2	80,6
čištění zubů	4,4	1,3	2,5	91,8
„hlídání“ kochleárního implantátu	1,3	0,8	1,3	96,7
obsluha řečového procesoru	1,3	0,6	1,3	96,7
servis sluchadel	1,1	0,7	1,5	96,7
příprava/podávání nutričních nápojů	1,1	0,7	1,5	96,7
mixování stravy	1,0	0,6	1,0	97,4
celková koupel / sprcha	0,3	0,8	5,2	93,7
n = 1733				

Tab. 29: Četnost činností „pomoc při sebeobsluze“ AP u jednotlivých skupin žáků dle zdravotního postižení vykonávaných „stále a často“.

Činnost/úkon - druh zdravotního postižení žáka	KP	MP	NKS	PAS	SP	TP	ZP
a) krájení stravy	46,4	33,2	6,5	18,4	6	35,80	28,57
b) mixování stravy	4,30	2,90	0	0,60	0	3,40	0
c) podávání stravy	40	33,20	3,20	17	2	43,40	28,50
d) podávání tekutin	43	36,50	6,40	15,90	2	47,50	21,40
e) příprava / podávání nutričních nápojů	5,10	2,20	0	0,80	0	5	2,40
f) oblékání a svlékání	58,70	46,30	19,40	35,60	12	69	28,50
g) obouvaní a zouvání	55,30	42,30	13	26,80	8	57,50	19
h) zavazování tkaniček	57	52,20	19,40	34,60	14	50	26,20
i) výměna hyg. pomůcek (pleny, vložky aj.)	22,60	22,60	19,70	3,20	7,70	4	16,70
j) výměna osobního prádla	23	19,70	0	7,10	0	19,20	2,40
k) celková koupel / sprcha	2,10	2,90	0	1,10	0	0,80	0
l) hygienická pomoc při vyprázdnění	41,70	26,30	6,40	15,30	4	38,40	11,90
m) mytí rukou	47,20	41,30	12,90	21,10	8	44,10	14,30
n) sušení rukou	44,70	36,10	6,40	18,60	4	39,10	14,30
o) čištění zubů	10,60	9,80	0	6	0	10	2,40
p) asistence při smrkání / odsávání hlenů z nosu	45,10	45,10	31,40	16,10	18,90	10	27,50
q) asistence při uchopování předmětů	46,40	33,90	6,50	18,10	2	45,90	31
r) "hlídání" kochleárního implantátu	2,60	2,60	0	1,10	22	0,80	2,40
s) obsluha řečového procesoru	3,40	3,30	0	0,80	10	1,60	0
t) servis sluchadel (výměna baterií, čištění aj.)	2,10	2,10	0,40	0	0,80	26	2,50
Celkem 1117 AP	235	274	31	365	50	120	42

Pozn.

- Stále = nejméně 1x denně, často = nejméně 1x za týden. Další sledovanou kategorií bylo „občas“ = prováděný úkon nejméně 1x měsíčně. Údaje v tabulce jsou součtem možností „stále a často“.
- Údaje v tabulce jsou v %.
- Červeně** jsou vyznačeny nadpoloviční četnosti a **modře** úkony vykonávané více než 40% a méně než 50% AP.

6.2.3 Činnosti asistenta pedagoga – pomoc při úkonech zdravotní povahy

Ve třetí sledované oblasti se dostáváme k popisu rozhodujícího výsledku provedeného měření. Je jím zjištění kvantitativního a kvalitativního rozměru činností AP obecně považovaných za úkony „zdravotní povahy či přímo zdravotnické“. Jestliže výše uvedené dvě oblasti (pomoc při pohybu a sebeobsluze) mají oporu v ustanovení vyhlášky č. 73/2005 Sb., potom provádění úkonů zdravotnických nemá přímé právní zakotvení v právních normách školské legislativy. Je tak nutno vycházet „jen“ z výkladových stanovisek. Např. výše podaný výklad Veřejné ochránkyně práv. Provedení měření však poprvé u nás ukázalo na rozsah daného jevu v českém školství.

V tabulce 30 podáváme souhrnné výsledky pro všechny skupiny AP – bez členění na zdravotní postižení žáka a v Tab. 31 dále v textu podáváme naměřené výsledky četnosti vybraných činností AP u jednotlivých skupin žáků se ZP.

Základním zjištěním je konstatování, že kvantitativní rozměr (četnost činností/úkonů) AP tohoto druhu je řádově nižší než tomu bylo u úkonů pomoci při pohybu a sebeobsluze.

Nejvyšší četnost dosáhly úkony, které nelze považovat za čistě zdravotní, ale jsou na pomezí s úkony sociálně-ošetrovatelskými. Jde o „kondiční cvičení nebo rehabilitační prvky“ (četnosti nad 20 % u AP u žáků s KP) a téměř 20% u AP u žáků s MP), dále o úkon „dopomoc s hygienickou péčí (četnosti nad 30% u žáků s KP a zastoupení u všech skupin žáků – s výjimkou AP pro žáky s NKS). Dále o úkony „bazální stimulace“ – četnost nad 10% u AP pro žáky s KP a 6% u AP pro žáky s MP.

Také platí, že **ze sledovaných 43 úkonů provádějí AP** u jednotlivých skupin žáků dle zdravotního postižení **následující počet úkonů:** (platí, že uváděny jsou zde četnosti „stále + často“):

TP - 27 úkonů	SP - 7 úkonů
MP - 26 úkonů	ZP - 6 úkonů
KP - 25 úkonů	NKS - 1 úkon
PAS - 19 úkonů	

Na druhé straně jsou však, byť v menším kvantitativním rozměru, zastoupeny i činnosti prokazatelně zdravotnické. Patří sem např. „podávání léků na kůži“, „odsávání z dýchacích

cest“, „péče o kanylu zavedenou do krku“, činnosti „podávání léků“ v různých podobách, „tlumení bolesti farmakologickými prostředky“ atd.

Platí, že počet AP provádějících tyto úkony je malý (často jde jen o jedno procento AP nebo ještě méně než jedno procento).

Uvedené zjištění je příznivé v tom smyslu, že **nebyl potvrzen masový rozměr provádění zdravotnických úkonů ve školství.**

Jsou tedy vytvořeny předpoklady pro právní a organizační zajištění těchto činností tak, aby nestály, jako je tomu dosud, mimo přímou právní regulaci.

Tab. 30 Úkony zdravotní a ošetrovatelské povahy vykonávané AP

ČINNOSTI	STÁLE	ČASTO	OBČAS	NE
	min. 1x denně	min. 1x týdně	min. 1x měsíčně	
dopomoc s hygienickou péčí	9,5	4,3	6,8	79,5
podávání léků ústy	7,4	1,3	3,4	87,9
kondiční cvičení / rehabilitačními prvky	4,3	6,4	5,2	84,1
zdravotní cvičení – dle lékaře, fyzioterapeuta	2,4	2,7	2,7	92,3
bazální stimulace	1,7	1,4	1,8	95,1
polohování dle polohovacího plánu	1,6	0,9	1,3	96,2
tlumení bolesti bez léků	1,0	0,5	3,7	94,8
orofaciální stimulace	0,8	1,3	0,9	97,1
stim. reflexů pro příjem potravy, zvládání slinotoku	0,8	0,3	0,5	98,4
jiné	0,6	0,2	0,8	98,4
prevence proleženin (dekubitů)	0,6	0,1	0,5	98,7
masáže jako prevence dekubitů	0,5	0,3	0,6	98,6
podávání léků na kůži	0,4	1,3	2,9	95,4
měření cukru u diabetiků	0,4	0,0	0,5	99,1
speciální péče o dutinu ústní	0,3	0,3	0,9	98,5
cvičení podle Bobatha	0,3	0,1	0,5	99,1
dopomoc při měření glykemie	0,3	0,1	0,3	99,2
sledování činnosti inzulinové pumpy a péče o ni	0,3	0,1	0,2	99,4
podávání léků do spojivkového vaku oka	0,2	0,1	0,7	99,1
tlumení bolesti léky	0,2	0,1	1,1	98,6
asistence při cévkování	0,2	0,1	0,3	99,4
odsávání z dýchacích cest	0,2	0,1	0,3	99,5
péče o dekubity	0,2	0,0	0,3	99,5
měření a hodnocení tělesné teploty	0,1	0,5	5,7	93,7
měření a hodnocení tepu	0,1	0,1	0,5	99,4
měření a hod. krevního tlaku	0,0	0,1	0,3	99,7
měření a hodnocení dechu	0,1	0,1	0,2	99,7
podávání stravy do sondy	0,1	0,1	0,2	99,5
péče o kanylu zavedenou do krku zajišťující dýchání	0,1	0,1	0,1	99,8
aplikace léků konečníkem	0,1	0,0	2,2	97,7
inhalace	0,1	0,0	0,3	99,6
příprava injekcí	0,1	0,0	0,2	99,7

aplikace injekcí	0,1	0,0	0,2	99,7
podávání léků nosní sliznicí	0,0	0,1	1,5	98,4
podávání léků do zevního zvukovodu ucha	0,0	0,1	0,2	99,8
výtěry, stěry	0,0	0,1	0,1	99,8
převazy, obvazy	0,0	0,0	1,2	98,8
péče o výživovou sondu zavedenou nosem	0,0	0,0	0,2	99,8
podávání léků do sondy	0,0	0,0	0,2	99,8
podávání kyslíku či směsí	0,0	0,0	0,2	99,8
myofunkční terapie dle Kittelové	0,0	0,0	0,2	99,8
péče o vyústění tlustého/tenkého střeva	0,0	0,0	0,1	99,9
péče o výživovou sondu zavedenou nosem	0,0	0,0	0,1	99,9
n = 1733				

Tab. 31: Četnost činností „zdravotnické povahy“ AP u jednotlivých skupin žáků dle zdravotního postižení vykonávaných „stále a často“. (Následující strana).

Činnost/úkon - druh zdravotního postižení žáka	KP	MP	NKS	PAS	SP	TP	ZP
a) podávání kyslíku či kyslíkové směsi	0	0	0	0	0	0	0
b) podávání léků ústy	14,90	12,10	0	9,60	6,0	7,50	2,40
c) asistence při cévkování	0	0	0	0,30	0	2,50	0
d) převazy, obvazy	0	0	0	0	0	0	0
e) inhalace	0	0	0	0	0	0,80	0
f) měření a hodnocení dechu	0,80	0	0	0	0	0	0
g) měření a hodnocení tepu (pulsu)	0,80	0	0	0	0	0	0
h) měření a hodnocení krevního tlaku	0	0,40	0	0	0	0,00	0
i) měření a hodnocení tělesné teploty	1,30	1,10	0	0,80	0	0,80	0
j) odsávání z dýchacích cest	0,40	0	0	0,60	0	0,80	0
k) péče o dekubity	0,90	0	0	0	0	0,80	0
l) speciální péče o dutinu ústní	2,20	0,80	0	0,30	0	0,80	0
m) kondiční cvičení nebo rehabilitační prvky	23,40	18,60	3,20	6,50	6,0	30	7,20
n) měření cukru	0	0,40	0	0	2,0	0,80	0
o) sledování činnosti inzulinové pumpy	0	0	0	0,30	2,0	0,80	0
p) péče o vyústění střeva (stomie)	0	0	0	0	0	0	0
q) péče o výživovou sondu zavedenou nosem	0	0	0	0	0	0	0
r) péče o kanylu zavedenou do krku	0	0,40	0	0	0	0,80	0
s) podávání léků na kůži	4,70	3,60	0	1,40	0	1,70	2,40
t) podávání stravy do sondy	0,80	0,40	0	0	0	0,80	0
u) podávání léků do sondy	0	0	0	0	0	0	0
v) příprava injekcí	0	0	0	0,30	0	0	0
w) aplikace injekcí	0	0	0	0,3	0	0	0
x) aplikace léků konečníkem (např. čípek aj.)	0	0,40	0	0	0	0,80	0
y) dopomoc s hygienickou péčí	30,60	21,50	0	14,60	4,0	25,80	7,10
z) <i>zavádění (výživové) sondy nosem</i>	0	0	0	0	0	0	0
aa) výtěry, stěry	0,00	0,40	0	0	0	0	0
bb) orofaciální stimulace	8,60	3,30	0	1,10	0	2,50	0
cc) dopomoc při měření glykemie	0,40	0,40	0	0,60	2,0	0,80	0
dd) bazální stimulace	12,30	5,90	0	1,0	0	3,30	0
ee) cvičení podle Bobatha	2,60	0,40	0	0	0	0,80	0
ff) <i>myofunkční terapie dle Kittelové</i>	0	0	0	0	0	0	0
gg) podávání léků do spojivkového vaku oka	0,90	0	0	0,30	0	0	2,40
hh) podávání léků do zevního zvukovodu ucha	0	0,40	0	0	0	0	0
ii) polohování dle polohovacího plánu	8,10	4,80	0	0,30	0	8,30	0
jj) podávání léků nosní sliznicí	0,40	0,40	0	0	0	0	0
kk) masáže jako prevence proleženin (dekubitů)	4,30	0,70	0	0	0	1,60	0
ll) prevence proleženin (dekubitů)	3,90	0,40	0	0	0	2,50	0
mm) kondiční cvičení nebo rehabilitační prvky	5,20	1,40	0	0	0	2,50	0
nn) stimulace reflexů spojených s příjmem potravy	11,10	10,20	0	2,20	0	12,50	4,80
oo) zdravotní cvičení (rehabilitace)	5,10	2,20	0	0,30	0	5,0	0
pp) tlumení bolesti bez užití léků (poloh., teplo, chlad)	0,40	0,70	0	0	0	1,70	0
qq) tlumení bolesti farmakologickými prostředky	0,80	0,40	0	0,80	2,0	2,50	0
Celkem respondentů 1117	1% - 11 AP pro výzkumný vzorek - 80 AP pro ČR						

6.2.3 Závěry, shrnutí, doporučení – část výkonů pomoci a podpory včetně úkonů zdravotní povahy

Provedené šetření ukázalo kvantitativní rozsah výkonu vybraného okruhu činností AP působících u žáků se zdravotním postižením. Předmětem deskripce byly tři druhy – okruhy úkonů/činností:

- a) úkony pomoci při pohybu;
- b) úkony pomoci při sebeobsluze;
- c) úkony zdravotnické povahy.

V rámci měření byla četnost prováděných úkonů sledována v kategoriích stále (1x denně), často (nejméně 1x týdně), občas (nejméně 1x měsíčně) a vůbec.

V předkládané zprávě uvádíme souhrnné výsledky u všech AP ve všech kategoriích četnosti a dále v samostatné tabulce, již členěné podle druhu ZP žáka, u něhož AP působí v prvních dvou kategoriích, tj. stále + často.

Úkony „pomoc při pohybu“ a „pomoc při sebeobsluze“ jsou asistenty pedagoga vykonávány násobně častěji než „úkony ošetrovatelské a zdravotní povahy“.

U úkonů pomoci při pohybu jsou zaznamenány až 80% četnosti (asistence při přesunech ve třídě u žáků s tělesným postižením). U této skupiny žáků byla z jedenácti sledovaných oblastí podpory zaznamenána činnost AP v nadpolovičním nebo polovičním rozsahu u pěti oblastí. U AP působících u žáků s kombinovaným postižením jsou tyto úkony poskytovány rovněž velmi často – u 6 druhů úkonů je vykonává více než 30% asistentů.

Obdobně u úkonů „pomoc při sebeobsluze“ převažují tyto činnosti u skupiny AP u žáků s kombinovaným postižením a následně u žáků s tělesným postižením, dále mentálním postižením a poruchou autistického spektra. Menší – stále však významný prvek činnosti představují tyto úkony u AP u žáků se zrakovým postižením.

Konstatujeme, že úkony „pomoc při pohybu a sebeobsluze“, jež jsou poskytovány v souladu s vyhláškou č. 73/2005 Sb. představují pro všechny skupiny AP působících u žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení běžnou součástí jejich každodenní činnosti.

U úkonů, jež svou povahou explicitně patří mezi úkony zdravotnického charakteru, u některých jde o úkony ošetrovatelské, konstatujeme nedostatečné právní vyjádření těchto aktivit v resortu školství.

Výzkum četnosti prokázal statisticky významně nižší rozsah jejich poskytování – ve srovnání s prvními dvěma oblastmi. Ze 43 sledovaných úkonů žádný z úkonů nevykonává nadpoloviční většina AP. Podle očekávání jsou tyto úkony poskytovány zejména AP působícími u žáků s kombinovaným zdravotním postižením. Drtivá většina úkonů je poskytována nejvíce 10% AP. Charakteristické je velmi nízký výčet těchto úkonů u AP pro žáky s narušením komunikační schopnosti a překvapivě i u žáků se zrakovým postižením či sluchovým postižením.

I když konstatujeme nízkou či velmi malou četnost provádění těchto úkonů v rámci ČR – z hlediska naplnění práva na vzdělání/splnění povinnosti základního vzdělání jednotlivého žáka se jedná o významný či zásadní prvek jeho podpory.

U některých činností se jedná i o vysoce specializované úkony, které v resortu zdravotnictví vykonávají všeobecné či dokonce specializované zdravotní sestry.

Jestliže na základě naměřených výsledků konstatujeme minoritní zastoupení těchto činností v rámci činností AP jako celku v celé ČR, potom na druhé straně konstatujeme, že **pro naplnění práva na vzdělání konkrétního žáka představuje provádění těchto úkonů často obligatorní podmínku, bez níž nelze návštěvu školy realizovat.**

<p>I když hovoříme o 1% AP, kteří daný úkon provádí, v měřítku České republiky se jedná o 80 pracovníků – a tím i 80 žáků, kteří bez těchto činností nemohou být ve škole přítomni.</p>

7. Doporučení pro praxi

Dílčí závěry a doporučení byly formulovány již v částech deskripce a hodnocení dílčích výsledků provedeného šetření. Na tomto místě uvádíme souhrnné náměty k jednotlivým měřeným oblastem a jejich výsledkům:

Oblast pracovně právních vztahů

Jedná se o zásadní oblast ovlivňující jak pracovní výkon (kompetence, dovednosti), tak vnímání spokojenosti pracovníka s danou profesí. Některé ze zjištěných problémů nemají řešení v bezprostřední úpravě konkrétního pracovního poměru daného asistenta pedagoga, ale spočívají v systémových legislativních a organizačních změnách týkající se profese jako celku. Zejména se to týká procedury „přiznávání“ asistenta pedagoga, která je zásadní a primární – a pracovně právní vztah je až svého druhu reakcí na legislativní, organizační i faktickou úpravu tohoto jevu.

Na základě provedeného výzkumu se ukazuje jako potřebné či vhodné provést následující opatření:

- usilovat o zajištění systémového přístupu k umístování AP do škol, tříd a k žákům se SVP. Zvážit možnosti zavedení kombinovaného přístupu, v jehož rámci by část AP byla na školy umístována variantně podle počtu žáků či počtu žáků se SVP. Plánování působení těchto AP by mohlo být komplexnější a pro delší časové období. Nadále musí v systému zůstat i AP určený k jednomu žákovi se SVP, v případech, kdy je to nezbytné pro naplnění jeho práva na vzdělání.
- V rámci výše uvedeného systémového přístupu zvážit uzavírání pracovní smluv s AP na delší časové období. V daném smyslu postupovat s využitím „pravidla a výjimky“. Pravidlem je, že žák se SVP potřebuje AP ne jeden školní rok – ale více let. Výjimky, kdy žák se SVP přejde na jinou školu, podpora je mu ukončena (není potřebná), řešit s využitím institutů zákoníku práce o překážkách v práci, převedením na jiné pracoviště a ve výjimečných a nutných případech skončením pracovního poměru. Opět vše podle stávajících institutů zákoníku práce. V případě přidělení AP na školu podle počtu žáků (či počtu žáků se SVP) je pracovní smlouva na delší období jednodušší.

- Řešit převládající model působení AP na zkrácené úvazky jejich zvýšením a rozložením případné pracovní náplně pro více žáků se SVP.
- V souvislosti se zvyšováním platů pedagogických pracovníků usilovat o zvýšení platů AP, zejména skupiny vykonávající práce odpovídající 8. a případně 9. platové třídě.
- Ve vztahu k předchozímu opatření provést začlenění asistentů pedagoga do karierního systému pedagogických pracovníků.
- Bez odkladu postupovat při uzavírání pracovních poměrů na dobu určitou způsobem, který „neodsoudí“ AP k pobytu na úřadu práce v období hlavních prázdnin, tj. uzavírat pracovní poměr (je-li už nutná doba určitá) na období do 31. 8. příslušného školního roku.
- Sjednotit financování – a tím následně i pracovně právní úpravu vztahů u AP působících u žáků se zdravotním postižením/znevýhodněním a AP působících u žáků se sociálním znevýhodněním

Oblast vztahového rámce působení AP ve škole a třídě

- Připravit sérii kvantitativních a kvalitativních výzkumů zaměřených na postavení žáka se SVP v kolektivu třídy běžné školy.
- Zařadit do nabídky programů a kurzů DVPP témata zaměřená na vztahové aspekty společného vzdělávání žáků se SVP a ostatních.
- V rámci akcí DVPP se zaměřit na společné vzdělávací akce konané pro pedagogický kolektiv celé školy (zpravidla na místě, pro všechny pedagogické pracovníky) s tématy společného vzdělávání a postavení žáků a dalších účastníků.

Oblast metodické podpory AP

- Provést analýzu publikačních a obdobných metodických podpor vzniklých za uplynulé období v projektech podpořených ESF (zejména operační program OPVK spravovaný MŠMT ČR).
- Nastavit systém jednotného metodického vedení AP v ČR. Využít informací materiálů projektu SPIV „Analýza získaných zkušeností z pilotního ověření systému metodického vedení AP“ a „Návrh modelu metodického vedení AP v České republice“.

- Vytvořit samostatný internetový portál (případně využít prostoru na stávajících krajských informačních portálech školství) věnovaný metodické podpoře AP, který bude přehledně obsahovat všechny dostupné zdroje využitelné v práci AP.

Oblast struktury úkonů a činností AP

- Legislativně vyřešit poskytování úkonů zdravotní povahy a ošetřovatelských asistenty pedagoga (zvážit kontext ostatních pedagogických pracovníků).
- Provést další šetření zaměřené na skupiny AP u žáků s různými druhy zdravotního postižení zaměřené na poskytování úkonů podpory a péče.
- Připravit metodické materiály zaměřené na poskytování úkonů podpory a péče (včetně úkonů zdravotní a ošetřovatelské povahy).
- Pro realizaci složitých úkonů, u nichž hrozí v případě neposkytování/nesprávného poskytování závažná újmy na zdraví či životě žáka a poskytování úkonů je nezbytné pro realizaci práva na vzdělání žáka zajistit přítomnost služeb mobilní zdravotní péče i ve vzdělávání.

ZÁVĚR

V úvodu jsme uvedli, že asistent pedagoga představuje jednu z „nových“ pedagogických profesí. Jeho existence u nás se de iure datuje od přijetí školského zákona účinného od roku 2005. De facto se pracovníka na dané pozici setkáváme od 90. let minulého století.

Za uvedené období se jednak výrazně zvýšil počet asistentů pedagoga. Z původních několika desítek v 90. letech až stovek na počátku minulého desetiletí, činil počet asistentů pedagoga na mateřských, základních a středních školách (včetně škol speciálních) v celé ČR 8 155 v září roku 2014.

Je nepochybné, že asistent pedagoga a asistenti pedagoga úzce souvisí se vzděláváním dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Ponejvíce žáků se zdravotním postižením (méně se zdravotním znevýhodněním) a v posledních letech se setkáváme i s desítkami a posléze i stovkami asistentů působících u žáků s tzv. sociálním znevýhodněním.

V ČR bylo v uplynulých letech publikováno jen několik málo dílčích výzkumů zaměřených na některé aspekty činnosti asistentů pedagoga. Pokud je řešitelskému týmu předkládaného výzkumu známo, dosud u nás neproběhlo šetření, které by rozsahem (počtem respondentů, teritoriálním zásahem) i obsahem (zaměřením na činnosti asistentů pedagoga) odpovídalo výzkumu, jehož závěrečná souhrnná zpráva je zde předkládána.

Řešitelský tým výzkumu byl složen z odborníků působících v rámci projektu „Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR“ jenž v letech 2013 a 2015 řešila jako projekt ESF spravovaného MŠMT ČR Univerzita Palackého v Olomouci za spolupráce partnerů, zejména o.p.s. Člověk v tísni Praha.

Výsledky přinášejí v některých oblastech unikátní a dosud u nás nepublikované výsledky (typicky četnost úkonů AP, ale i hodnocení vztahového rámce působení asistenta pedagoga ve škole a třídě či deskripci pracovně právních aspektů jejich činnosti). V tomto směru přináší

výzkum zajímavé impulsy pro další kodifikaci činností této pedagogické profese. Přináší řadu námětů pro organizační, legislativní a metodickou podporu.

Pokud bychom měli vybrat jedno základní zjištění, které řešitelský tým projektu považuje za svého druhu překvapivé, pak se jedná o vysokou míru ochoty asistentů pedagoga v dané profesi působit i v budoucnu. A to navzdory nepříliš dobrým podmínkám pracovně právního řešení jejich působení (délka pracovní smlouvy, rozsah pracovního úvazku, výše finanční odměny ad.).

Svědčí to o velkém nasazení většiny asistentů pedagoga, kterým autorský tým adresuje závěrečné poděkování za ochotu s níž plných 1 733 přijalo účast ve výzkumu.

Příloha

Výsledky AP ve vybraných krajích

Níže uvádíme sumář výsledků výzkumu (uvedeno v procentech) dle vybraných krajů

Legenda: JMK – Jihomoravský kraj; KHK – Královéhradecký kraj; LBK – Liberecký kraj; MSK – Moravskoslezský kraj; OLK – Olomoucký kraj; UK – Ústecký kraj

Tab. 1 Délka praxe AP ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
Prvním rokem	32,3	22	39,4	21,7	31,4	22,3
Druhým rokem	22,8	18,3	14,1	12,4	18,6	15,5
3. - 5. rok	31,6	34,1	29,6	33,3	30,5	29,7
6 let a déle	13,3	25,6	16,9	32,6	19,5	32,4
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 2 Místo výkonu funkce AP ve vybraných krajích?

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
PV	18,4	15,9	18,3	5,4	15,3	5,4
ZV	73,4	73,2	80,3	85,3	72,9	87,2
SV	7	7,3	1,4	4,7	9,3	0,7
VOŠ	0,6	0	0	0	0	0
PV, ZV	0,6	1,8	0	0,8	0	1,4
ZV, SV	0	0	0	0	1	1
PV, ZV, SV	0	0	0	0,8	0	0
Jiná	0	1,8	0	2,3	0,8	4,1
Celkem	100	100	100	100	100	100

Legenda: PV – předškolní vzdělávání, ZV – základní vzdělávání, SV – střední vzdělávání, VOŠ – vyšší odborné vzdělávání

Tab. 3 Pracovní právní vztah AP a jejich zaměstnavatelé ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
Pracovní poměr	93,7	92,1	94,4	97,7	98,3	96,6
Dohoda o pracovní činnosti	5,7	1,2	4,2	2,3	0,8	2
Dohoda o provedení práce	0	6,7	1,4	0	0,8	1,4
Jiné	0,6	0	0	0	0	0
celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 4 Výše pracovního úvazku AP ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
Plný úvazek	86,7	87,8	87,3	66,7	83,1	66,9
Částečný úvazek	13,3	12,2	12,7	33,3	16,9	33,1
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 5 Vlastní volba částečného pracovního úvazku ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
Ano	17,7	18,7	14	14,5	12,8	14,9
Ne	82,3	81,3	86	85,5	87,2	85,1
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 6 AP dle pohlaví ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
Muž	5,7	5,5	5,6	3,9	5,9	7,4
Žena	94,3	94,5	94,4	96,1	94,1	92,6
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 7 Absolvování kvalifikačního kurzu pro AP ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
Ano	38,6	64,6	56,3	58,1	61	74,3
Ne	61,4	35,4	43,7	41,9	39	25,7
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 8 Výše měsíčního platu AP ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
do 6 000 Kč	27,8	13,4	22,5	1,6	8,5	8,1
6 001 - 8 000 Kč	33,5	23,8	23,9	11,6	14,4	8,1
8 001 - 10 000 Kč	15,2	24,4	18,3	16,3	30,5	21,6
10 001 - 12 000 Kč	8,9	17,7	7	23,3	21,2	19,6
12 001 - 14 000 Kč	2,5	6,7	9,9	20,9	5,9	13,5
14 000 Kč a více	5,7	3,7	9,9	21,7	8,5	20,9
Celkem	100	100	100	100	100	100

Hodnocení metodické podpory asistentem pedagoga ve vybraných krajích

Respondenti k možnému vyjádření se na výše uvedené oblasti využívali v dotazníku sestavených 10 bodových škál Likertova typu (kde „1 = velmi špatný; naprosto nesouhlasím; naprosto nespokojen/a“; „10 = velmi dobrý; naprosto souhlasím; naprosto spokojen/a apod.). Průměrné hodnoty vybraných hodnocení (směrem k výše uvedeným oblastem) jsou uvedeny v Tab. 9 – 21.

Tab. 9 Hodnocení míry poskytování metodické podpory AP mimo třídního učitele ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	7,9	5,8	2,9	5,6	8,8	6,4
2	3,9	3,2	2,9	6,3	3,5	1,4
3	3,9	5,1	7,4	7,9	3,5	2,9
4	2,6	5,1	5,9	6,3	0,9	2,9
5	7,9	6,4	17,6	15,1	15	9,3
6	7,2	4,5	5,9	4,8	6,2	2,9
7	9,2	8,3	5,9	5,6	9,7	9,3
8	16,4	8,3	10,3	11,9	13,3	8,6
9	11,2	15,4	8,8	7,1	13,3	8,6
10	29,6	37,8	32,4	29,4	25,7	47,9
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 10 Hodnocení v oblasti personálních vztahů AP na pracovišti s vedením školy ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	0	0,6	0	0,8	0	0
2	0,7	0,6	0	0,8	1,7	0
3	0,7	0,6	0	0	1,7	0
4	1,3	1,2	0	1,6	0,9	1,4
5	6,5	5	7,1	4,7	8,5	5,5
6	2	0,6	4,3	3,1	2,6	2,1
7	6,5	2,5	2,9	6,2	6	4,8
8	16,3	16,8	11,4	8,5	7,7	14,4
9	13,7	18	10	20,2	23,1	15,8
10	52,3	54	64,3	54,3	47,9	56,2
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 11 Hodnocení v oblasti personálních vztahů AP na pracovišti s třídním učitelem ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	0	0	0	0,8	1,7	0,7
2	0,6	1,2	2,9	0,8	0,8	0
3	1,9	1,2	0	2,3	0	0
4	0,6	1,2	1,4	0,8	0	0,7
5	3,2	0,6	4,3	3,1	5,1	1,4
6	1,3	0,6	1,4	1,6	1,7	1,4
7	3,9	1,2	2,9	3,1	1,7	4,1
8	7,8	6,8	1,4	4,7	7,6	6,2
9	13,6	14,3	15,7	14	11,9	10,3
10	66,9	72,7	70	69	69,5	75,3
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 12 Hodnocení vztahů mezi AP a ostatními vyučujícími žáka ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	0	0	0	0	0,9	0
2	0	0	1,4	0	0	0
3	0	0,6	0	0,8	0	0,7
4	0	0,6	0	0	1,7	0,7
5	3,3	1,3	2,9	3,1	4,3	2,8
6	2	1,3	2,9	1,6	4,3	2,8
7	3,3	5	4,3	3,1	3,4	4,2
8	13,1	17	15,7	15,5	10,3	11,1
9	24,2	23,9	17,1	27,9	26,7	25,7
10	54,2	50,3	55,7	48,1	48,3	52,1
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 13 Hodnocení vztahu mezi AP a žákem se speciálními vzdělávacími potřebami ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	0	0	0	0	0,9	0
2	0	0,6	0	0	0,9	0
3	0,7	0,6	0	0	0	0
4	0	0	0	0	0	0,7
5	1,3	1,9	4,2	3,1	2,6	1,4
6	2	0,6	0	0,8	0,9	2,1
7	4,6	1,9	1,4	4,7	3,4	4,1
8	13,7	13,1	18,3	14,8	13,8	7,5
9	23,5	23,8	18,3	20,3	17,2	16,4
10	54,2	57,5	57,7	56,2	60,3	67,8
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 14 Hodnocení vztahu ostatních žáků ve třídě vůči AP ve vybraných

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	0	0	0	0	0,8	0
2	0	0	0	0	0	0
3	0	0,6	0	0	0	0
4	0	0	1,4	0	0	0,7
5	3,9	2,5	1,4	0,8	1,7	2,1
6	3,9	2,5	1,4	3,1	3,4	2,1
7	5,2	4,4	7	7	5,9	2,7
8	17	13,8	9,9	10,9	12,7	13
9	20,3	22,5	16,9	23,3	21,2	21,9
10	49,7	53,8	62	50	54,2	57,5
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 15 Hodnocení vztah ostatních žáků ve třídě ke konkrétnímu žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	0	0	1,4	0,8	1,7	0
2	1,3	0	0	0,8	0,9	0,7
3	3,9	1,9	0	1,6	4,3	2,1
4	1,3	2,5	2,9	2,3	4,3	0,7
5	8,6	6,3	1,4	15,5	8,6	9,6
6	15,8	4,4	10,1	9,3	11,2	5,5
7	11,2	12,6	18,8	8,5	6	7,5
8	16,4	22	14,5	19,4	9,5	15,8
9	19,7	20,8	23,2	19,4	19	14,4
10	21,7	29,6	27,5	22,5	34,5	43,8
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 16 Hodnocení vztahů mezi žákem se speciálními vzdělávacími potřebami a třídním učitelem (případně kmenovým učitelem/učitelkou MŠ)

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	0	0	0	0	0,8	0
2	0,7	0,6	2,9	0	0	0,7
3	2,7	1,2	1,4	0,8	1,7	0,7
4	1,4	3,1	0	0,8	0	0,7
5	5,4	2,5	0	6,2	5,1	3,4
6	4,1	0,6	0	2,3	2,5	3,4
7	10,1	3,1	11,4	2,3	3,4	4,1
8	10,1	3,1	11,4	2,3	3,4	4,1
9	12,2	24,4	24,3	17,1	12,7	7,5
10	50,7	54,4	52,9	49,6	62,7	69,2
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 17 Hodnocení, zda se AP cítí jako partner učitele ve třídě ve vzdělávací práci ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	2	0,6	0	0,8	1,7	1,4
2	0	0,6	0	0,8	1,7	0,7
3	0	0,6	0	0,8	1,7	0,7
4	3,3	0	1,4	1,6	1,7	0
5	3,9	3,2	0	7,8	5,9	3,4
6	2	2,5	1,4	0	3,4	2,7
7	9,9	2,5	7	5,4	0,8	3,4
8	7,2	12	7	10,9	5,9	8,2
9	15,1	18,4	14,1	10,9	12,7	10,3
10	54,6	60,1	67,6	60,5	64,4	67,8
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 18 Hodnocení rozdělení rolí mezi AP a učitelem ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	1,3	0,6	2,8	1,6	2,6	1,4
2	0,7	0,6	1,4	1,6	0	0
3	2,6	2,5	1,4	1,6	0,9	0,7
4	1,3	1,2	1,4	0,8	1,7	0,7
5	5,9	3,1	1,4	3,9	5,2	1,4
6	3,3	1,2	1,4	2,3	0	2,8
7	4,6	4,4	2,8	3,9	5,2	3,4
8	11,1	7,5	9,9	12,4	8,6	7,6
9	16,3	17,5	8,5	10,9	19,8	10,3
10	52,9	61,2	69	61,2	56	71,7
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 20 Hodnocení zda poradí učitel, pokud si AP neví rady se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami ve vyučovací hodině ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	5,2	1,2	4,2	3,90%	1,7	0,7
2	2,6	0,6	1,4	1,60%	2,6	0,7
3	2,6	1,2	1,4	0,00%	0,9	2,1
4	1,3	1,2	1,4	1,60%	2,6	0,7
5	7,1	3,8	0	5,40%	8,6	1,4
6	3,2	1,2	0	0,80%	0	0,7
7	6,5	3,1	5,6	4,70%	1,7	5,5
8	9,7	8,1	7	11,60%	13,8	9
9	12,3	18,8	16,9	14,00%	13,8	4,8
10	49,4	60,6	62	56,60%	54,3	74,5
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 21 Hodnocení míry spokojenosti s prací AP v současnosti ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
1	0	0,6	0	0,8	1,7	0,7
2	0,7	1,2	1,4	0	1,7	0
3	2	0,6	0	2,3	3,4	0,7
4	2	1,9	0	0,8	0,9	2,1
5	10,6	6,2	2,9	6,2	6	4,8
6	13,9	5	4,3	10,9	6,8	4,1
7	9,9	14,3	14,5	14	6	8,3
8	22,5	17,4	15,9	24	19,7	20,7
9	19,9	26,1	18,8	19,4	21,4	18,6
10	18,5	26,7	42	21,7	32,5	40
Celkem	100	100	100	100	100	100

Tab. 22 Zařazení do platového stupně ve vybraných krajích

	JMK	KHK	LBK	MSK	OLK	UK
4	8	16,9	24,6	8,7	9,6	14,4
5	13,1	15,4	6,6	1,7	7,4	7,2
6	35	10	11,5	6,1	8,5	40
7	16,8	46,2	23	32,2	23,4	16,8
8 a 9	27	11,5	34,4	51,3	51,1	21,6
Celkem	100	100	100	100	100	100